

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University
Faculty of Romance and Germanic Philology
Linguistics and Translation Department

Translation Project: *Bilyy Popil* by Illarion Pavliuk

BA Paper

Anna Malii
PERb12140d

Research supervisor:
Prof. A.V. Chesnokova

Цим підписом засвідчую, що надали
до захисту рукопис та електронний
документ є ідентичні
31.05.2025 АМ

Kyiv 2025

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
Факультет романо-германської філології
Кафедра лінгвістики та перекладу

**Перекладацький проєкт: Переклад книги Ілларіона Павлюка «Білий
Попіл»**

Дипломна робота (ОР бакалаврський)

Анна Малій
ПЕР612104д

Науковий керівник:
канд. філол. наук, професор
Г. В. Чеснокова

Київ 2025

Abstract

This project is dedicated to translating the noir detective novel *Bilyy Popil* by Illarion Pavliuk and solving the problems of rendering culture-bound expressions. Special attention was drawn to the translation strategies and techniques, which helps to convey the stylistic nuances of the Ukrainian cultural references to the target audience. The paper is structurally divided into two main parts.

Chapter 1 is the translation of a fragment per se, namely the four chapters of the book. The main objective was to provide the appropriate translation by regarding cultural and lexical differences between Ukrainian and English languages.

Chapter 2 provides an analysis and justification of the translation techniques applied due to the difference between the languages and the significant contrast of cultural context and historical dissimilarities.

Keywords: culture-bound expressions, detective, translation technique, literary text

Анотація

Цей проєкт присвячений перекладу детективного роману у стилі нуар “Білий Попіл” Ілларіона Павлюка та вирішення проблеми відтворення культурно маркованих одиниць засобами англійської мови. Особливу увагу приділено перекладацьким стратегіям і технікам, які допомагають передати стилістичні нюанси української культури цільовій аудиторії. Робота складається із двох структурних частин.

Перший розділ є власне перекладом фрагменту роману, а саме чотирьох розділів книжки. Основним завданням було забезпечити адекватний переклад із врахуванням культурних та лексичних відмінностей між українською та англійською мовами.

Другий розділ містить аналіз та аргументацію щодо застосованих перекладацьких технік через розбіжності між мовами та значним контрастом культурного контексту та історичних відмінностей.

Ключові слова: культурно марковані одиниці, детектив, перекладацькі техніки, художній текст

Table of contents

INTRODUCTION.....	5
CHAPTER 1. TRANSLATION OF THE FRAGMENT FROM <i>BILYY POPIL</i> BY ILLARION PAVLIUK.....	6
CHAPTER 2. DIFFICULTIES AND PROPOSED SOLUTIONS IN TRANSLATING CULTURE-BOUND EXPRESSIONS FROM UKRAINIAN INTO ENGLISH.....	38
2.1 Book summary.....	38
2.2 About the author.....	38
2.3 The definition of culture-bound expressions. Applied methods of translation.....	38
CONCLUSIONS.....	46
REFERENCES.....	47
APPENDICES.....	48

Introduction

Translation is a tool that allows societies to share ideas and perspectives and helps us learn about one another despite linguistic and cultural differences. Dealing with culture-bound phrases presents the translation process major difficulties. These expressions represent a unique intersection of language and culture, carrying specific connotations and cultural information. The research is dedicated to the examination of peculiarities of the translation of culture-bound expressions, since it requires deep cultural competence and a balance between preserving the cultural context and comprehensibility for the target audience. This challenge becomes pronounced when rendering between languages with significant cultural distance, such as Ukrainian and English, where historical development and traditions differ considerably.

The relevance of the chosen topic lies in researching the peculiarities of translating Ukrainian culture-bound expressions in detective story and conducting an in-depth analysis of translation methods to avoid misunderstanding among the target audience.

The object of the research is culture-bound expressions in the detective novel *Bilyy Popil* by Illarion Pavliuk, while the subject is the correlation of translation strategies applied in the process of translation of the Ukrainian cultural expressions into Ukrainian.

The purpose of the work is to justify and apply translation strategies and techniques that allow to express the stylistic colouring of Ukrainian cultural references for the target audience.

To achieve the set aim, the following specific tasks are proposed:

1. to differentiate culturally national peculiarities and the colouring of culture-bound expressions in Ukrainian and English languages;
2. to identify the main challenges in rendering culturally specific vocabulary from Ukrainian into English;
3. to define and apply the translation techniques to convey culture-bound expressions.

Chapter 1. Translation of the fragment from *Bilyy Popil* by Illarion Pavliuk

Розділ 3

— Дідько! — я націлив на нього пістоль і швидко оглянув кімнату.

Він був сам. І складалося враження, що націлена зброя аж ніяк не бентежить незнайомця. Він ковтнув трохи скотчу, потім витягнув з кишені прямокутник цигаркового паперу з дрібкою тонко порізаного тютюну на ньому. Як і тоді, у Лисиці, він вправно, наче фокусник, одним зграбним порухом пальців перетворив це все на самокрутку.

— Як ти тут опинився, опудало? — запитав я.

Він знову потягнувся до кишені, — показуючи цим жестом, що не має наміру розтуляти рота, — аж поки не закурить. Фосфорний сірник чиркнув об ручку крісла й загорівся. За кілька секунд кімната наповнилася запашним димом.

— Через двері, — врешті відповів незнайомиць.

— Чомусь я тебе не помітив, коли прийшов. Як так?

Він незворушно сьорбнув з моєї склянки, затагнувся, але я помітив його короткий позирк на вікно, що виходило на дах сусіднього будинку й було прочинене; підійшов й оглянув засуви, — не відводячи пістоль від незнайомця. Так і є: рама розхиталася, й вікно можна було спокійнісінько відчинити знадвору, навіть попри засуви.

— Ясно. Нескладний фокус, — пробурмотів я, зачинивши вікно. — Тепер друге запитання: якого біса?

Я підійшов до буфета, взяв порожню склянку, хлюпнув трохи скотчу. Незнайомиць мовчки курих, тож мені довелося взяти собі інший стілець і сісти навпроти нього, закинувши ногу на ногу й націливши пістоль йому в груди.

Chapter 3

“Damn,” I aimed the pistol at him and quickly examined the room.

He was alone. It seemed that the aimed gun didn’t worry a stranger. He took a sip of scotch and pulled out from his pocket the cigarette rectangle paper with a pinch of finely cut tobacco. Like a magician, he expertly turned it into a roll-up, just like at the Fox’s place.

“How did you get here, fright?” I asked.

He reached for his pocket again, showing that he had no intention of opening his mouth until he could smoke. A phosphorous match was struck against the armchair’s arm and lit up. In a few seconds, the room was full of fragrant smoke.

“Through the door,” the stranger finally answered.

“But I didn’t notice you when I entered the room. How’s that?”

He calmly sipped from my glass and puffed on his cigarette. However, I noticed his quick glance at the ajar window facing the neighbouring building’s roof. I approached it and checked the latches without withdrawing the pistol from the stranger. As I thought the window frame was loose, and despite the latches, it could be easily opened from the outside.

“Understood. Easy trick,” I muttered, closing the window. “And now the second question: what the hell?”

I went to the buffet, took an empty glass, and poured a little bit of scotch. The stranger was smoking in silence, so I had to take another chair and sit opposite him, crossing my legs and aiming the pistol at his chest.

— Не раджу мовчати, — сказав я. — Тяжкий день видався, аж пальці судомить, — особливо вказівний, знаєш, сіпається.

Він іще раз мовчки затагнувся, потім прискіпливо поглянув на свою самокрутку.

— Запитуй, — зронив байдужим голосом.

— Це ж треба, який сміливий. Ну то скажи мені спершу, хто ти такий.

— Томаш, — відповів незнайомець.

— Томаш... І це — все?

— Томаш Болгар, — сказав він і повільно витягнув з кишені кисет, ніби доказ своїх слів: на ньому були вишиті дві латинські літери — «Т» і «В».

— Та до сраки мені твоє прізвище — звідки ти взявся і чого від мене хочеш?

Цей Томаш, звісно, відразу все чудово зрозумів. Здається, він просто збиткувався з мене.

— Ну, ось тепер, коли в мене є трохи цього чудового пійла, я хочу лише... — сказав він, помилувавшись переливами світла в свій склянці, — ...допомогти тобі.

Його сміливість насторожувала. Я встав і швидко обійшов квартиру: зазирнув до кімнати, вбиральні... Ні, незнайомець таки був сам. І він досі ліниво кутив, насолоджуючись моїм скотчем.

— Хочу сказати тобі, Томаше, що є тільки одна причина, чому ти досі живий, — озвався я. — І це — твоє безмежне нахабство: мене воно розважає. А щодо твоєї допомоги, то... іди ти к бісовій матері! Мені вже вона аж із горла преться, досить. Не знаю й знати не хочу, які там у вас взаємини з Лисицею, але я не збирався підпалювати його кубло. А якщо згадати ще й убивство поліціантів...

Він кивнув:

— Знаю.

— Ти знаєш? Отакої! То пощо ж тоді затіяв цей гармидер?

“I recommend you say something. It’s been a rough day; my fingers are cramping, especially the trigger finger, you know, it’s twitching,” I said.

He took another silent drag, then meticulously looked at his roll-up.

“Ask,” he said indifferently.

“Well, look how brave you are. Tell me first, who are you?”

“I’m Tomasz.”

“Tomasz... and that’s all?”

“Tomasz Bolhar,” he said, slowly pulling from his pocket a tobacco pouch with two embroidered Latin letters, T and B, as an evidence.

“I don’t give a shit about your surname. How did you appear here, and what do you want?”

Tomasz understood everything perfectly, but he was simply mocking me.

“So, when now I have some of this amazing swill. I only want to...” he said, mesmerizing the play of light in his glass. “... help you.”

His courage was alarming. I got up and quickly walked around the apartment, looking into the room and bathroom. No, the stranger was alone. He was still lazily smoking, enjoying my scotch.

“You know, Tomasz, there is only one reason why you are still alive,” I said. “And it’s your boundless arrogance that amuses me. Talking about your help... go screw yourself! I’m fed up with it. I don’t know and don’t want to know what kind of relationship you have with Fox, but I wasn’t planning to burn his den. And if we remember the policemen’s slaughter...”

“I know,” he nodded.

“Do you know? My word! Then why did you start this commotion?!”

Він знову поліз до кишені, і я гадав, що він іще раз витягне звідти кисет або сірник, та цього разу в його руці було щось інше.

— Підвіска? — вихопилося, хоч я і так добре все бачив: він витягнув з кишені саме ту рубінову підвіску з оправою у вигляді змії.

— Хтось збирається добре заплатити, щоб її повернути, — сказав Томаш. — Так?

— Не твоє діло...

Я тут-таки вихопив прикрасу з його рук і поніс до свічки, — переконатися, що це не підробка. Ні, це саме та підвіска, справжня. Я сховав її в кишеню халата.

— До речі, незлецька була вигадка — про скарбницю Габсбургів, — незворушно сказав Томаш. — Якби зізнався, що ти — найманець, був би вже мертвий.

— Узагалі-то Лисиця намірився здерти з мене шкіру, — зауважив я. — Чи тобі пам'ять відібрало?

Томаш, плямкнувши, пригубив зі склянки.

— То вже таке, — сказав він. — Лисиця вважає тебе злодієм, отже, має за рівню. Тоді він сердився на тебе і погрожував, а через годину міг би передумати й навіть запропонувати роботу. Але якби він збагнув, що ти — засланий, то вбив би на місці, вмить, як таргана.

— То ти приперся сюди натякнути, що я — твій боржник?

Томаш, примруживши очі, затягнувся.

— Можеш не дякувати, — сказав він.

— А щоб тобі рачки лазити...

У відповідь він усміхнувся й підняв склянку, ніби виголошуючи за мене тост.

— Добре, перш ніж ти полетиш звідси мордякою в двері, скажи мені ось що...

Він перебив:

— За тобою стежать.

He reached into his pocket again, and I thought he would pull out the tobacco pouch or match, but this time something else was in his hand.

“The pendant?” I said even though it was seen perfectly. He pulled out exactly that ruby pendant with the snake-shaped setting.

“Someone is going to pay well to get it back,” said Tomasz. “Right?”

“It’s none of your business...”

I immediately snatched the jewellery from his hands and carried it to the candle to make sure it was original. No, this was the same pendant, genuine. I hid it in my robe pocket.

“By the way, the fable about the Habsburgs’ treasury wasn’t that bad,” said Tomasz calmly. “If you had confessed that you were a mercenary, you would be dead already.”

“Maybe your memory failed you, but Fox was about to skin me,” I pointed out.

Tomasz took a sip from the glass with a smack.

“It’s not a big deal,” he said. “Fox perceives you as a thief; therefore, he sees you as an equal. Then he was mad and threatening you, but he might have changed his mind and even offered you a job in an hour. However, if he had realized you were a hitman, he would have killed you as a cockroach.”

“So, you’re here to remind me that I’m your debtor, right?”

Tomasz squinted his eyes and took a drag.

“You don’t have to thank me.”

“Crawl like a dog, you...”

In response, he smiled and raised his glass as if making a toast for me.

“Fine, before I kick you out of here, tell me...”

“You’re being watched,” he interrupted me.

Почекавши, поки я збагну, про що це він теревенить, Томаш додав:

— Ти сам би міг помітити, якби сторч головою не кинувся розшукувати цю підвіску. От хоч би й зараз — під твоїми вікнами стоїть чолов'яга в котелку. Через дорогу, біля аптеки.

Я підійшов до вікна, що виходило на вулицю, став збоку, обережно визирнув. Біля аптеки і справді стояв якийсь граб у котелку і кутив люльку.

— І хто це? — спитав я.

— Нарешті! — втішено кивнув Томаш. — Ось тепер ти ставиш правильні запитання.

Він неквапно приклався до скотчу, а я терпляче чекав на відповідь.

— А ще є? — запитав він, втупившись у майже порожню склянку.

— Сам скажеш чи тобі в зуби заїдять? — терпець мені уривався.

— Ти про того телепня? А піди до нього завтра і сам спитай. Скажи, що помітив на чатах і тому дуже хочеш знати, якого біса він за тобою стежить.

— І що він на це відповість?

— Мають значення не його слова, а пропозиція його господаря. А запропонує він, Тарасе, найбільшу оборудку в твоєму житті. Й ти — погодишся, — вицідивши останні краплі скотчу, він поставив склянку на підлогу. — Бо я врятував твою сраку від пазурів Лисиці лише заради цього діла.

— Ось що я тобі, рятівникові дорогому, скажу... — я поставив свою склянку на підвіконня, підійшов і, вхопивши його лівою рукою за барки, підвів із крісла. — Про це все розкажеш мені ти, і не завтра, а просто зараз.

— Тобі в двері гамселять, — перебив мене Томаш.

He gave me a few seconds to understand what he had told me and added.

“You could have noticed yourself if you hadn’t rushed headlong to find this pendant. Right now there is a man in a bowler hat under your windows. Across the street, by the pharmacy.”

I went to the window facing the street, stood to the side, and carefully looked out. Indeed, by the pharmacy stood the fellow in a bowler hat smoking a pipe.

“And who is that?” I asked.

“Finally!” Tomasz nodded with satisfaction. “Now you’re asking the right questions.”

He was nonchalantly sipping the scotch while I waited patiently for an answer.

“Do you have some more?” he asked, staring at his almost empty glass.

“Are you going to tell, or should I punch you in the teeth?” My patience was running out.

“Are you about that blockhead? Go and ask him tomorrow. Say that you noticed him and want to know why, for God’s sake, he is following you.”

“And what will he answer?”

“His words don’t matter but his master’s offer. And he will offer you, Taras, the biggest swindle in your life. And you will accept his offer because I saved your ass from Fox’s claws only for this deal.”

Draining the last drops of scotch, he put the glass on the floor.

“Listen, my dear saviour,” I put my glass on the windowsill, approached him, and grabbing him by the collar with my left hand, lifted him from the chair. “You will tell me everything now, not tomorrow, but right now.”

“Someone is battering at your door,” Tomasz interrupted me.

Хоч доти я нічого й не чув, але вже за мить, і справді, пролунав наполегливий стукіт. Відпустивши Томаша, я підійшов до дверей, витягнув сучок і визирнув. Знову нікого.

— Забирайся геть, недовірчу! — вигукнув я.

— Мені потрібен саквояж графині, — пролунав голос карлика.

— А щоб тобі... Забирайся! Немає в мене саквояжа!

— Як це?! Якщо ти не зміг виграти підвіску, то хоча б гроші поверни!

Зізнаюсь, я не відразу згадав, що підвіска, власне, лежить у мене в кишені. Відчинив двері.

— На! — і я простягнув здивованому карлику підвіску.

Він витріщився на прикрасу, піднісши до самих очей, потім заходився крутити в руках і уважно роздивлятися, ніби не міг повірити, що це — не облуда.

— Ти ж казав, що тобі не вдалося...

— Так і було. А тепер шморгай звідси!

— Графиня буде вельми вдячна, — промуркотів карлик, заховавши підвіску.

— Тоді хай передасть свою вдячність чимскоріш, мені потрібні гроші.

— А наш саквояж?

— Матері твій хиря... Я повернув вам викрадену коштовність — чого вам іще від мене треба?

— Нагадаю, що за планом ти мав обчистити злодюг до нитки, щоб їм довелося поставити на кін навіть цю підвіску. Тому графиня сподівалася, що ти повернеш згадану суму. А ще нагадаю, що твій гонорар становив половину цих грошей, тож ми тобі точно нічого не винні. Це по-перше. А по-друге, — це ти нам завинив.

Я навів на нього пістоль, який увесь цей час тримав у руці.

— Ану, нагадай-но мені, це лише в kota дев'ять життів, чи в карликів — теж?

Він перелякано відступив, а я захряснув двері.

Though I hadn't heard anything before, a moment later I heard persistent knocking. Letting go of Tomasz, I went to the door and looked out through the peephole. Again, no one.

"Get out of here, munter!" I shouted.

"I need the Countess's satchel," came the dwarf's voice.

"Damn you. Get out! I don't have any satchel!"

"What do you mean?! If you couldn't win the pendant, at least return the money!"

To be honest, I didn't immediately remember about the pendant in my pocket. I opened the door.

"Here!" I gave the pendant to the shocked dwarf.

He stared at the jewellery, bringing it close to his eyes, then started turning it in his hands and examining it carefully, as if he couldn't believe it wasn't deception.

"But you said that you had failed..."

"That's true. Now sod off!"

"The countess will be grateful," the dwarf purred, hiding the pendant.

"Then let her show her gratitude as soon as possible; I need money."

"What about our satchel?"

"What a crap... I returned stolen jewellery; what else do you need?"

"I want to remind you that according to the plan, you must have cleaned out the thieves so they would have to put even this pendant at stake. That's why the Countess hoped you would return the mentioned money. Additionally, half of the money would be your fee. That's first. And secondly, you owe us."

I aimed the pistol at him, which all this time was in my hand.

"Remind me, is it only cats that have nine lives or dwarves too?"

He stepped back fearfully, and I slammed the door.

— Нашу половину грошей доведеться повернути, пане Білий!
— вигукнув карлик з-за дверей і мерщій потупотів сходами геть.

Найприкріше, що — хоч як крути — таки його правда. Чортів Томаш, і звідки він узявся на мою голову.

Лунко грюкнула віконниця.

— Томаше, — гаркнув я, кинувшись до кімнати. — І не думай утікати!

Але там його вже не було. Вікно, що виходило на дах, знову було відчинене, й вітер калатав віконницями. Біля крісла в порожній склянці лежав недопалок його самокрутки.

— Томаше! А щоб тобі чорно було... — тихо промовив я у вікно.

Зазвичай я снідав у якому-небудь шинку на Спаській. Вечорами тут гриміла музика й можна було легко знайти собі розвагу до душі — від приязної балачки до п'яної бійки. Та зранку деякі з цих кабаків перетворювалися на цілком пристойні каварні, подекуди — з терасами, де приємно було випити чашку кави і з'їсти яечню або ж, на французький лад, який-не-який круасан.

Того ранку я обрав «Галіцію» — у них були дивовижні тістечка — і саме уплітав останні хрумкі крихти, аж помітив типа в котелку. Він стояв через дорогу — купував газету в хлопчачка. Може, я б його і не зауважив, якби не люлька в зубах. Хоча, звісно, людців, які ходять у котелках і курять люльки, в Києві не бракує... А втім, буде видно...

Я заплатив і вийшов; неквапно попрямував у бік Межигірської. Тип у котелку притьмом рушив назирці, — газету він тримав перед очима і час до часу поглядав у неї. Я повернув за ріг і пробіг кроків тридцять, марно намагаючись не видати себе стуком каблуків по бруківці. Опинившись біля арки будинку, я звернув і причаївся за нею. За кілька секунд чолов'яга з газетою, злякавшись, що випустив мене з виду, пробіг повз арку. Коли я вийшов з підвороття, він стояв на перехресті, опершись руками об коліна, і,

“You must return our half, Mr. Bilyy!” the dwarf shouted behind the door and quickly stomped down the stairs.

The worst part was that, no matter how you look at it, he was right. Damned Tomasz, where did he come from.

The shutter banged loudly.

“Tomasz,” I growled, rushing to the room. “Don't even think of escaping!”

But there was no one. The window facing the roof was open again, and the wind was rattling the shutters. Near the armchair in the empty glass lay the roll-up butt.

“Tomasz! A curse upon you...” I said quietly into the window.

Usually, I had breakfast at some tavern on Spaska Street. Every evening, music thundered here, and you could easily find entertainment, from pleasant conversation to drunken fights. In the morning, some of these taverns turned into quite decent cafes, some with terraces where you can enjoy your cup of coffee, fried eggs, or croissants in the French manner.

That morning I chose Galicia for their incredible cakes. I was just finishing the last crumbs when I noticed the man in a bowler who was buying a newspaper from a boy across the road. Maybe I wouldn't have noticed him if he hadn't had the pipe. Although there are a bunch of people who wear bowler hats and smoke pipes in Kyiv... Well, we'll see...

I paid and walked unhurriedly toward Mezhyhirska Street. The guy in the bowler hat immediately followed, keeping the newspaper in front of his eyes and glancing at it from time to time. I turned the corner and ran about thirty steps, trying in vain not to give myself away with the sound of heels on the cobblestones. When I was near a building's archway, I turned and lurked behind it. In a few seconds, the man with the newspaper ran past the arch, scared of losing sight of me. When I came out of the gateway, he was standing on the crossroad, hands on his knees, breathing heavily and helplessly

важко дихаючи, безпорадно вертів головою. Посвистом я змусив його повернутися до мене — й помахав рукою, наче давньому другу. Спершу він доволі кумедно намагався вдавати, що знати мене не знає, та потім, збагнувши нарешті, що його викрили, ступив кілька кроків назустріч.

— Що тобі? — запитав я без зайвого розшаркування.

— Мій пан хоче призначити вам зустріч, — непевно відповів тип у котелку.

— І чому ж досі не призначив?

— Він не певен, що ви — саме та людина, яка йому потрібна.

— Що ж, відчаюго... Давай-но зробимо так: просто зараз підемо до твого пана, і він швидко збагне, що помилявся.

— Зараз не можна, пане.

Моя долоня лягла на його потилицю, щоб притягнути цю мармизу ближче, і я відчув неабиякий опір: цей тип у котелку таки здоровий бугай, і якби довелося помірятися з ним силами, мені було б непереливки. Не зрушивши його голову ні на йоту, я сам нахилився до нього й тихо сказав:

— Ти, мабуть, невмирущий, якщо так зухвало стежиш за мною. Або ж ти — карлик.

— Чому карлик? — щиро здивувався він.

— Кажуть, вони мають по дев'ять життів.

Чоловік розгублено кліпнув.

— Приходьте опівдні, — попросив він.

— Куди?

— Готель «Жерар». Просто назветесь метрдотелю — і вас проведуть.

Я ніколи не любив грати за чужими правилами, але цього разу навряд чи мав вибір. Насунув котелок йому на очі й подався геть.

Опівдні екіпаж висадив мене біля входу в готель «Жерар». Це був триповерховий особняк, біля дверей якого стояв добре вишкolenий швейцар: щойно я підійшов, тяжкі двері, прикрашені дорогим бронзовим литтям, прочинилися. Довелося дати йому на

turning his head around. I made him turn toward me with a whistle and waved as if to an old friend. At first, he comically tried to pretend he didn't know me, but finally realizing he'd been caught, he took several steps toward me.

“What do you want?” I asked him without unnecessary ceremony.

“My master wants to arrange a meeting with you,” the guy in the bowler hat answered uncertainly.

“And why hasn't he done it yet?”

“He isn't sure you are the right person.”

“Well, daredevil, let's go to your master, and he will quickly understand he was mistaken.”

“Not now, mister.”

I put my palm on his nape to pull the mug closer, and I felt resistance. This guy in the bowler hat was fit as a fiddle, and if I had a chance to compete with him, I would be in trouble. Without moving his head, I leaned toward him.

“Probably, you are immortal to follow me, or you are a dwarf,” I said quietly.

“Why a dwarf?” he was sincerely surprised.

“It is said they have nine lives.”

The man blinked in confusion.

“Come at noon,” he requested.

“Where?”

“Hotel Gerard. Just say your name to the maître d'hôtel, and he will show you the way.”

I never liked to play by others' rules, but this time I hardly had a choice. I pushed the bowler hat down over his eyes and walked away.

At noon, a carriage dropped me off at the entrance to Hotel Gerard. It was a three-story mansion, at the door of which stood a well-trained porter. As soon as I approached, the heavy door decorated with expensive bronze casting opened. I had to give him a

чай, хоча в кишені я мав тільки дві монети по гривенику. Отже, лишилося саме стільки, щоб узяти бричку додому. Метрдотель, побачивши мене, виструнчився за своєю конторкою.

— Мене звати Тарас Білий, — сказав я, скориставшись порадою шпика в котелку. Хотів було додати, що мені призначено зустріч, але не встиг, — метрдотель уже знайшов відповідний запис у своїй амбарній книзі.

— На вас чекають, — відповів він. — Двадцять третій номер. Це на другому поверсі, коридором — ліворуч.

Коридорний, який звично метнувся підхопити валізи нового постояльца, розгублено виричався на мої вільні руки. Я помахом дав йому знати, що проводити мене не треба, й уже збирався йти, аж несподівано вирішив запитати.

— А скажи-но мені, голубе, — звернувся до метрдотеля, — на чіє ім'я записаний цей номер?

— Хвилинку... — він знову взявся гортати амбарну книгу, потів звів на мене здивовані очі. — На ваше, пане...

Он воно як. Принаймні добре, що запитав.

Піднявшись і знайшовши «свій» номер, я постукав. Ніхто не відгукнувся. Поглянув на табличку з номером — усе правильно. Постукав знову. Потім натиснув ручку — двері були незамкнені. Я опинився в просторих двокімнатних апартаментах, ідеально прибраних для нових жильців. Скориставшись з нагоди, я швидко оглянув номер, не оминувши шаф. Чорного ходу не було, вікно виходило на вулицю — через нього не втечеш. Я витягнув з-за пояса великий пістоль і сховав його за подушками дивана, що стояв неподалік од дверей. Потім сів на цей диван і чекав хвилин зо п'ять, не більше, аж поки двері нарешті відчинилися.

До кімнати зайшов дуже високий чоловік з широкими плечима й кислою міною на лиці, на вигляд йому було років двадцять п'ять. За ним — знайомий мені тип у котелку. Третім поріг переступив ставний кремезний чолов'яга років шістдесяти. Мужні риси його обличчя помережила старість, під широкою нижньою

tip, although I only had two hryvenyk coins in my pocket. So, there was just enough left to take the carriage home. The maître d'hotel, seeing me, stood behind his desk.

"I'm Taras Bilyy," I said using the advice of the snoop in the bowler hat. I wanted to add that I had an appointment, but the maître d'hôtel had already found the corresponding entry in his ledger.

"They are waiting for you," he answered. "A room twenty-third. The second floor, corridor to the left."

The bellboy, who used to rush to grab the new guest's luggage, looked confused at my free hands. I waved to him to let him know that he didn't need to lead me and was about to leave when suddenly I decided to ask.

"And tell me, good man," I said to the maître d'hôtel. "Under whose name is this number written?"

"Just a minute," he started flipping through the ledger again, then raised his surprised eyes to me. "Yours, mister..."

That's how it is. At least it's good I asked.

I walked upstairs, found *my* room, and knocked. Silence. I looked at the room number tag; everything was correct. I knocked again and pressed the handle; it was open. I entered the spacious two-room apartments, perfectly cleaned for new residents. Taking the opportunity, I quickly examined the room, not missing the closet. There was no back door, and I couldn't escape from the window facing the street. I pulled a big pistol from the belt and hid it behind the sofa cushions, which stood near the door. Then I sat on this sofa and waited for about five minutes until the door finally opened.

A tall man with broad shoulders and a long face entered the room; he looked around twenty-five years old. The familiar man in the bowler hat was behind him. The third to cross the threshold was a well-built, chunky man around sixty years old. His masculine facial features were marked by old age; the skin under his broad lower jaw was already slightly sagging, and small senile wrinkles appeared

щелепою вже трохи відвисала зів'яла шкіра, між глибокими зморшками на його лиці проглядали дрібні старечі брижі, а очі... Це були очі людини, яка за своє життя добряче скуштувала лиха. З них прозирала втома. Одягнутий він був незвично — в місті так не вбиралися: жупан, широкі штани, чоботи, шкіряний пояс, козацька шабля при боці, світла полотняна сорочка, вишита чорним.

Я підвівся їм назустріч. Тип у котелку безпardonно обшукав мої кишені, і я похвалив себе за завбачливість. Утім, високий парубійко з кислою пикою почав перевертати подушки на кріслах та дивані й, звісно, знайшов мій пістоль. Відтак став осторонь, а старий причинив за собою двері.

— Довго ж я тебе шукав, — сказав він. — Ну, здрастуй.

— І вам не хворіти. З ким маю честь?..

Втомлений погляд його вицвілих блакитних очей свердлив мене, ніби намагався прочитати думки.

— Моє прізвище Засуха. Чули таке?

— Ні, — чесно признався я.

— Ви певні?

— Слухайте, добродію, мені от-от урветься терпець. Та з огляду на ваш поважний вік, я можу зачекати ще хвилину... І не раджу вам зловживати моїм довготерпінням.

— А Хома Брут? — запитав він, пропустивши мої слова повз вуха. — Чували коли-небудь про семінариста Хому Брута?

— Ні. Ніколи про такого не чув. Це все? Бо я теж маю до вас кілька запитань.

Здавалося, він щиро мені не вірить. Раптом дідуган хвацько дістав з-під жупана старезний пістоль, і його тьмяне дуло націлилося мені просто в лоба.

— Здається мені, ти брешеш, хлопче.

between the deep furrows on his face, and the eyes... These were the eyes of a person who knows the taste of calamity. Exhaustion was visible in them. He was dressed unusually for city fashion: a zhupan¹, wide pants, boots, a leather belt, a Cossack sabre at his side, and a light cloth shirt embroidered in black.

I rose to meet them. The guy in the bowler hat brazenly searched my pockets, and I praised myself for foresight. However, the tall young man with a long face began to turn over the cushions and, of course, found my pistol. He stood aside, and the old man closed the door.

"I've been looking for you for a long time. Well, greetings," he said.

"Greetings. With whom do I have the honor to talk?"

His tired gaze of faded blue eyes drilled into me, as if trying to read my mind.

"My surname is Zasukha. Have you heard it?"

"No," I honestly admitted.

"Are you sure?"

"Listen, gentleman, I'll lose my temper soon. Taking into account your respectable age, I can wait another minute... And I don't advise to abuse my long-suffering."

"And Khoma Brut? Have you ever heard about the seminarian Khoma Brut?" he asked, ignoring my words.

"No, I have never heard about him. Is that all? Because I also have a few questions for you."

He seemed to sincerely not believe me. Suddenly, the old man deftly pulled out an ancient pistol from his zhupan and aimed its dim barrel at my forehead.

"It seems to me that you are lying, boy."

¹a long lined garment of West or Central Asian origin which was widely worn by male nobles in the multi-ethnic Polish–Lithuanian Commonwealth and by the Ukrainian Cossacks in the Cossack Hetmanate.

— А мені здається, діду, що тобі не варто отак необачно ризикувати своїм здоров'ям.

Ані його погляд, ані пістоль у руці не вказували щонайменшого хвилювання. Він дивився мені в очі зацікавлено, намагаючись знайти якусь відповідь. Про всяк випадок я навіть напружив пам'ять — а що, як і справді чув десь це ім'я, — але на гадку нічогісінько не спадало.

Потім старий — так само раптово — опустив пістоль і засміявся.

— Схоже, ти й справді нічого... — на мить затамував подих, — не чув про мою історію.

Він підійшов до крісла, та, перш ніж сісти, обернувся і запитав:

— Я можу сісти?

— Чого ж ти не питав дозволу, коли тицяв у мене пістоликом?

Він мовчки вмовився в крісло.

— Можливо, сам Бог послав вас до мене... — сказавши це, старий подав знак своїм людям, щоб вони вийшли. Ми залишилися самі.

— Даруйте мені всі ці перестороги... Діло в тім, що я пропоную чималі гроші за одну послугу. Вже кілька людей за це бралися, та тільки щоб отримати аванс і щезнути. Мої люди спостерігали за вами певний час, і все свідчить про те, що ви — чесний слідець. Аж раптом ви самі підійшли до Олеся й зажадали зустрічі. Це трохи спантеличило мене. Кількох пройдисвітів мені вдалося викрити, — варто було тільки націлити пістоля в мордяку... Тож... Іще раз — вибачайте.

Я кивнув:

— Згода.

Він надовго замовкнув, заглибившись у якісь свої роздуми, і я його не квапив. Мабуть, лише цілковитий відчай змушує людину поводитися так, як цей старигань: то погрожувати незнайомцеві

“And it seems to me, old man, that you shouldn't so recklessly risk your health.”

Neither his gaze nor the pistol in his hand showed the slightest worry. He looked into my eyes with interest, trying to find some answer. Just in case, I even strained my memory; what if I had heard this name somewhere, but nothing came to my mind.

Then the old man suddenly lowered the pistol and laughed.

“It seems,” he held his breath. “You truly haven't heard about my story.”

He approached the armchair and, before sitting, turned and asked me.

“May I sit?”

“Why didn't you ask my permission to aim your gun at me?”

He silently settled into the armchair.

“Perhaps God himself sent you to me,” he said that and gave the sign to his people to leave the room. We were left alone.

“Forgive me all these precautions... The thing is that I offer substantial money for one service. Several people have already taken this up, only to receive front money and vanish into thin air. My people have been observing you for some time, and everything suggests you're an honest detective. Then suddenly you came to Oles and demanded a meeting. This somewhat confused me. I managed to expose a few scoundrels just by aiming a pistol at their snout. Well... Sorry for that.”

“Agreed,” I nodded.

He was silent for a long period of time, immersed in his thoughts, and I didn't rush him. Apparently, only complete grief makes a person behave like this old codger: threatening a stranger with a pistol, then guffawing.

пістолем, то реготати. Ніби відповідаючи на мої міркування, старий мовив:

— Я довго шукав такого, як ви. У Києві вже ходять перекази про Білого Цигана. Адже так вас називають? Кажуть, ви завше у виграші... Ось чому я хочу, щоб ви взялися за моє діло.

Він поліз за пазуху, видобув звідти великий шкіряний гаман і кинув мені. Й хоча він був набагато менший за втрачений учора саквояж, проте містив значно більшу суму, адже був набитий золотими монетами.

— Непогано, — зваживши гаман на долоні, я кинув його старому в руки. — Та спершу я хотів би почути, що то за діло.

Він заховав гроші.

— Я вже казав — моє прізвище Засуха. Назар Засуха. Я — сотник на хуторі за п'ятдесят верст од Києва. Діло, з яким я приїхав сюди, складне й до снаги не кожному. Йдеться про мою дочку... Єдине моє дитя... Хтось жорстоко забив її до смерті... Вона ледве трималася на ногах, як дійшла додому... І... Останні її слова — це було ім'я та прізвище вбивці. Хома Брут. Цей нелюд жив на нашому хуторі, він проходу не давав моїй дочці... Є свідок, який на власні очі бачив, як він тієї ночі накинувся на неї...

Старий замовк. Обличчя його було спокійне, наче він просто добирав потрібне слово, проте кісточки п'ястуків побіліли від напруги.

— Перед смертю моя доця встигла заповісти, щоби цей виродок відспівував її три ночі... Хоча негідника хотіли відразу ж повісити...

— Чому ж не повісили?

Сотник здивовано поглянув на мене:

— Втрутилися його друзі. Їх було троє, і вони вірили, що Хома — невинуватий, ба навіть ладні були життя своє за нього

“I have long been looking for someone like you. There are rumors about White Gypsy in Kyiv. Is that how they call you? They say you are always winning... That's why I want you to take this up,” old man said as if answering my reflections.

He reached into his bosom, pulled out a large leather money pouch, and threw it to me. Although it was much smaller than the satchel lost yesterday, it contained a much larger sum because it was stuffed with golden coins.

“Not bad,” I tossed it back to the old man after weighing the money pouch in my hand. “First of all, I would like to hear about the deal.”

He hid the money.

“I have said my surname is Zasukha. Nazar Zasukha. I am a sotnyk² of the khutir³ some fifty kilometres from Kyiv. I came here with a deal that is complex, and not everyone can do it. It is about my daughter... My only child... Someone violently beat her to death... She could barely stand when she came home... And... her last words were the name and surname of the killer. Khoma Brut. This tyrant lived on our khutir, he wouldn't leave my daughter alone. There is a witness who saw how he attacked her that night.”

The old man fell silent. His face was calm, as if he was simply choosing the right words, but his knuckles turned white with tension.

“Before her death, my daughter devised for this bastard to read the burial for three nights... Although the bastard wanted to be hung immediately...”

“And why didn't they hang him?”

The sotnyk looked at me in surprise.

“His friends intervened. There were three of them who believed that Khoma was innocent and were even ready to sacrifice their lives. The people on the khutir were divided. And then my wife

²a military rank among the Cossack starshyna.

³a single-homestead settlement.

покласти. Люди на хуторі розділилися... І тоді моя жінка сказала всім про останню волю нашої дочки. Якщо вже вона заповіла три ночі побути в храмі Божому разом зі своїм вбивцею, то марно. Адже, як усі знають, протягом перших трьох днів по смерті душа не покидає цей світ і може подати всім живим певний знак... На тім і зійшлися: три ночі замикає душогуба в нашій церкві, наодинці з домовиною, а вже потім — рішити його долю залежно від того, чи будуть знаки, що вкажуть на його тяжкий гріх, чи, навпаки, на невинуватість. Але якраз третьої ночі Хома втік, убивши чоловіка, який охороняв церкву.

Я замислився, ще раз прокрутивши цю історію в голові.

— Цікаво. Отже, ви чули, що вона назвала цього Брута вбивцею?

— Увесь хутір чув, як вона йшла від старої верби й вигукувала його ім'я. А вже вдома вона сказала матері, що це він побив її.

— Гаразд. Іще запитання. Чим він завдавав ударів? Руками чи, може...

— Каменем. Такою великою круглою каменюкою.

— А стара верба стоїть біля води?

Він метнув не мене тяжкий погляд з-під густих брів.

— Вона стоїть на пагорбі, біля підніжжя якого тече струмок. Мені до душі ваша уважність до дрібниць, але доказів вини Хоми Брута — більш ніж досить.

— Яких саме доказів?

Сотник довго не зводив з мене своїх збляклих очей, наче вагався, казати чи ні. Нарешті наважився:

— Уранці після третьої ночі в церкві, коли ми зайшли... Труна була порожня. А моя дочка лежала на підлозі, біля краю намальованого крейдою кола, в центрі якого стояла катедра — за нею Брут читав псалтир. Моя доця... Вона нібито повзла по підлозі... Очі її були широко розплющені, а права рука вказувала просто на катедру, за якою раніш вичитував псалтир її вбивця!

told everyone about the last wish of our daughter. If she devised to be three nights in the House of God with her killer, so not in vain. After all, as everyone knows, during the first three days after death, the soul doesn't leave this world and can give a certain sign to all the living. And we decided to lock the soul-killer in our church for three nights, alone with the coffin, and then decide his fate depending on the signs that will show his grave sin or his innocence. However, on the third night, Khoma killed the guard of the church and escaped.

I pondered, turning this story in my mind again.

“Interesting. So, you heard her name Brut as the killer?”

“The whole khutir heard her coming from the old willow tree and shouting his name. And at home, she told her mother that he had done it to her.”

“Fine, another question. What did he use to hit her? Hands or maybe...”

“Stone. Such a large round stone.”

“Does the old willow stand near the water?”

He cast a heavy look at me from under his thick eyebrows.

“It stands on a hill, at the foot of which a stream flows. I love your attention to details, but there is more than enough evidence of the Khoma Brut's fault.”

“What specific evidence?”

The sotnyk didn't take his faded eyes off me for a long time, as if he was hesitating whether to tell or not.

“In the morning after the third night, we entered the church... The coffin was empty. My daughter was lying on the floor, near the edge of the chalk-drawn circle; in the centre stood the cathedra where Brut was reading the psalter. My daughter... She seemed to be crawling on the floor... Her eyes were wide open, and her right hand was pointing directly at the cathedra where her killer had previously read the psalter!

Очі сотника виповнилися божевільним вогнем. Я замислено витер пальцями кутики рота, щоб приховати мимовільну усмішку. Це ж треба! Повзла по підлозі й вказувала пальцем!

— Це все дуже цікаво, — сказав я, вдавано насупившись, щоб не виказати своїх справжніх почуттів. — Мертва дівчина повзе до свого вбивці, щоб усім довести його вину! В цьому є щось... Готичне! М-м-м... Ось тільки я ніколи не повірю в такі нісенітниці. Як то кажуть, звиняйте великодушно.

— Хочте вірте, хочте не вірте, пане Білий, але я додам до цього гамана ще два таких, якщо ви візьметесь за це діло.

Що й казати, загалом мені і так, і сяк було б корисно щезнути з міста на кілька тижнів, а тут така okazія — і зарібок незлецький. Три гамани червінців — чи не диво! Якби мені було років двадцять — мчав би вже збиратися в дорогу. Та мені було вдвічі більше. І досвід нашіптував, що добра від цього діла не жди.

— Я б, може, і взявся, пане сотнику. Та річ у тім, що — хоч які б докази я знайшов, — ви вимагатимете від мене лише одного: довести вину Хоми Брута, якого ви вже давно осудили. А я в такі ігри не граюся. Якщо вже беруся за діло, то зважаю тільки на факти, а не на кількість гаманів, набитих золотом чи на переконання родичів жертви. Тож моє вам шанування, як то кажуть...

Я підвівся, збираючись вийти. Здалося, з сотникових очей сипонули іскри: чи то зі злості, чи то від сліз.

— Але хіба став би тікати невинуватий? — запитав Назар.

— Ну... Правду кажучи... — я обернувся. — Втекти напередодні людського судилища... А якщо ще й уявити вашу дочку... хай Бог милує... яка повзала, як ви кажете, по підлозі...

Звісно, він усе розумів. Я відчинив двері й побачив двох його мугиряк — Котелка і Кислу Пику, — які загородили мені прохід.

— Тоді ми відвеземо вас силоміць, — сказав з-за моєї спини сотник.

The sotnyk's eyes filled with an insane fire. I thoughtfully wiped the corners of my mouth with my fingers to hide an unwitting smile. How about that! She was crawling on the floor and pointing a finger!

"This is all interesting," I said, pretending to frown to hide my true feelings. "A dead girl crawls to her murderer to prove his guilt to everyone! There's something... gothic about it! Hmm... But I will never believe such nonsense. How it is said, excuse me generously."

"Believe it or not, Mr. Bilyy, but I will add to this money pouch two more like it if you get down to this business."

Needless to say, it would be useful for me to disappear from the city for a few weeks, and here's such an opportunity and great profit. Three money pouches of gold coins, isn't it a miracle! If I were twenty years old, I would already be rushing to get ready for the journey. However, I'm twice older, and the experience whispered that no good would come of this case.

"I might have taken it on, Mr. Sotnyk. But the thing is, whatever evidence I find, you will demand to prove Khoma Brut's guilt, whom you have long condemned. But I don't play such games. If I take on a case, I only consider facts, not the number of money pouches full of gold or convictions of the victim's relatives. So, my respect to you, how it is said..."

I stood up, preparing to leave. It seemed that sparks flew from the sotnyk's eyes because of madness or tears.

"But would the innocent escape?" Nazar asked.

"Well... To be honest," I turned. "To escape on the eve of the human court... And if you imagine your daughter... God forbid... crawling on the floor, as you've said..."

He surely understands everything. I opened the door and saw two brutes, Bowler Hat and Long Face, blocking my way.

"Then we will get you there by force," the sotnyk said behind my back.

Розділ 4

— Он воно як... — вихопилось у мене.

І, перш ніж вони встигли рипнутися, щосили заїхав Кислій Пиці межі ноги. Квавнувши, він зігнувся і впав додолу. Котелок, як досвідчений борець, кинувся плечем мені в живіт, щоб схопити за стегна. Я встиг відскочити й обхопити його шию, та сили були нерівні. Сотник вчепився за мене ззаду: його напрочуд сильні пальці давили мені на лице, підбиралися до очей — довелося замружитися. Ще мить — і вони заштовхають мене назад у номер. А звідти вже зможуть винести — скажімо, у скрині, або ж загорнувши в килим. Треба терміново щось утнути. І я, наче недорізаний, заволав:

— Пожежа!!! Пожежа!!! Рятуйтеся, хто може! Поже-е-ежа!

Я зумів штурхнути сотника ліктем під дихало, його руки вмить відлетіли з мого лица, і я розплющив очі. Котелок сунув на мене, наче дикий кабан, — довелося вчепитися обома руками за одвірок. Кисла Пика, хоч і крехтів, але зводився на ноги. Певно, сотник за хвилину теж оговтається... Опустивши руки, я відскочив у номер. Ризиковане рішення. Я був за крок від поразки, але Котелок таки не втримав рівноваги і заgrimів на підлогу.

— Поже-е-ежа! — знову загорлав я, пробігшись просто по спині розкряченого на підлозі Котелка.

Інші постояльці — хоч їх було небагато — почали визирати з прочинених дверей і здивовано оглядати коридор. Сотник відчайдушно спробував знову затягнути мене в номер, обхопивши ззаду, але мимоволі тільки допоміг мені: я легко перекинув його через стегно, просто в обійми довготелесому.

— Ось тобі, вайло! — вигукнув я і чимдуж побіг коридором, де вже стовбичило з добрий десяток людей.

«Вирвався!» — подумав я. З'ясувалося — передчасно. Ззаду пролунав слабкий, аж жалісливий, голос старого:

— Злодій! Держіть злодія! Шахрай!

Chapter 4

“Oh, that’s how it is,” I said.

And before they had time to move. I hit Long Face hard between his legs. Croaking, he bent over and fell to the floor. Bowler Hat, like an experienced fighter, ran into my belly with his shoulder to grab my thighs. I managed to dodge and grab his neck, but the forces were unequal. The sotnyk grabbed me from behind; his strong fingers pressed on my face, reaching to my eyes, and I had to squint. Another moment and they would push me back into the room. And from there, they could carry me out in a chest or wrapped in a carpet. I must do something urgently.

“Fire!!! Fire!!! Save yourself, whoever can! Fire!!!” I shouted as if they cut me.

I managed to knock the wind out of the sotnyk; his hands instantly flew from my face, and I opened my eyes. Bowler Hat was coming at me like a wild boar; I had to grab the doorpost with both of my hands. Long Face, although groaning, was getting up. The sotnyk might as well recover soon. Lowering my hands, I jumped back into the room. A risky decision. I was a step away from defeat, but Bowler Hat couldn’t hold the balance and tumbled to the floor.

“Fire!” I yelled again, running right across the back of the sprawled Bowler Hat.

Other residents, though there were few of them, started to peek out of half-open doors and look around the hall with shock on their faces. The sotnyk desperately tried to drag me back into the room, hugging me from behind, but involuntarily only helped me. I easily threw him over my hip, right into the hugs of the lanky one.

“Here you go, galoot!” I shouted and ran through the hallway where already about a dozen people were standing.

“Escaped!” I thought. As it turned out too early. From behind me rang out the old man’s weak, merciful voice.

“Thief! Catch him! Fraud!”

І цей тихий вигук пролунав для розгублених пожильців, які так і не побачили ні диму, ні вогню, як заклик протоієрея. Вмить забувши про пожежу, коридором прокотилася багатоголоса луна: «Держіть злодія!». Якийсь вусань у спідній білизні кинувся мені навперейми. Я примудрився ухилитись від нього, а потім збагнув, що старому сотнику нелегко буде довести свої слова, адже навіть мій пістоль — і той забрали його посіпаки.

— Заспокойтеся, панове! — вигукнув я, зупинившись і розвівши руки. — Не ламайте дров! Цей чоловік — небезпечний аферист! А в мене у кишені — тільки гривеник для візниці, можете переконатися.

Мовлячи це, я раптово відчув, що кишень мого сюртука якось поважчала. Невже...

— Мій гаман із червінцями, — плаксиво сказав сотник, удавано, хоч і доволі вдатно, задихаючись. — У нього... У правій кишені...

От же старий чортяка! Підкинув! Спершу я хотів було кинути цей чортів гаман на підлогу, та вчасно схаменувся, бо промовистішого зізнання в крадіжці годі вигадати. Вусань у спідньому накинувся на мене зі спритністю переляканої жаби, тож довелося облишити всі надії на чудесний порятунок. Я відскочив на добрих три метри й кинувся навтьоки. Весь набрід попер за мною, наче хорти на ловах.

Ось я вже на сходах, долаю їх кількома стрибками. Та посеред вестибюля, насторожені гвалтом, на мене вже чекають метрдотель і двійко коридорних. Промайнула примарна надія, що зможу вдати, начебто натовп женеться за кимсь іншим. Але викриваю сам себе, занадто стрімко встрибнувши в залу. Швейцар, який трохи раніше і не подумав відмовитися від моїх чайових, перший скидає руку з вигуком: «Держіть його!».

Я озираюся. Люди котяться сходами вниз, як горох, і вже подолали один прогін. Кисла Пика пхається наперед, рухами спритного плавця розкидає всіх, хто опиняється в нього на шляху. Я

And this quiet cry sounded for bewildered residents who hadn't seen either smoke or fire, like an appeal of a protopriest. Instantly forgetting about the fire, the polyphonic echo rolled through the hallway: "Catch the thief!" A moustached man in his underwear rushed to intercept me. I succeeded in dodging him, and then I realised that the old sotnyk couldn't prove his words since his henchmen took even my pistol.

"Calm down, gentlemen! Don't make a drama! This man is a dangerous fraud! I have only hryvenyk for the carriage in my pocket, you can check it," I stopped and shouted, spreading my arms.

Saying this, I suddenly felt that the coat pocket had grown heavier. Could it be...

"My money pouch with coins. In his right pocket..." the sotnyk said plaintively, convincingly, and quite successfully, gasping.

The old devil! He slipped it in! Firstly, I wanted to throw this damned money pouch on the floor, but I quickly came to my senses because a more canting confession of theft couldn't be imagined. The moustached man in the underwear attacked me with the agility of a scared frog, so I had to leave all hopes of a great rescue. I jumped back three good metres and ran away. The whole crowd of people traced me like hounds on a hunt. I am already on the stairs, overcoming them in a few leaps. But at the centre of the lobby, alarmed by the fuss, the maître d'hôtel and two bellhops were already waiting on me. A ghostly hope flashed that I could pretend that the crowd was chasing someone else. But I exposed myself by swiftly jumping into the hall. The doorman, who hadn't refused my tip a little earlier, was the first to point at me and shout, "Catch him!"

I look around. People are rolling down the stairs like rocks and have already covered one bending flexure. Long Face is pushing forward, pushing aside everyone in his way, moving like an agile swimmer. I get on the railings, leap, and grab the supports of the upper span. The fear that takes me over adds strength and

вискакую на поруччя, підстрибую й хапаюся за стійки горішнього прольоту. Страх, що охоплює мене чимраз дужче, додає сили та рішучості. Кілька рухів — і я вже нагорі, за спинами натовпу.

Передні, помітивши мій маневр, вмиль кинулися назад, хоча решта переслідувачів іще бігли донизу, — здійнялась веремія. Вусань у спідньому бадьоро підскочив, повторивши мій викрутас, але я від щирого серця затопив у його огидну фізію, щойно вона вигулькнула над поруччям. Він лантухом гепнувся вниз і, якщо вірити галасу, добряче причавив іще кількох.

З коридору другого поверху сунули сотник і Котелок. Цього хлопця, що його силу ще не встиг забути, варто було стерегтися — і я ринув на третій. Він одразу ж, покинувши старого, влупив за мною.

Пустий коридор закінчувався вікном. Усе наче й добре, але ж — третій поверх, а я не міг пригадати, чи були зовні на цій будівлі якісь піддашки, щоб на них вискочити. Ще жевріла надія на широкий карниз, тож я побіг. Подолавши більшу частину шляху, помітив праворуч невеликі дверцята, не більш як метр заввишки. Аби тільки це було те, про що я подумав!

Нахилившись, натиснув на ручку, — й аж серце замліло від радості: коридорні кидали сюди брудну білизну. І — я не вірив своїм очам — верейка внизу була повна-повнісінька. Озирнувся. Котелок був за кілька метрів й уже готувався мене схопити. Якщо я помилюся щодо верейки, то з такої висоти... А втім, хіба маю вибір?

Закинувши ноги в прохід, прослизнув у вертикальну, обшиту металевими листами шахту. Вона була доволі вузька, тож ліктями і розкаряченими коліньми я вперся в гладкі стінки, щоб уповільнити падіння. Та все одно прослизнув доволі швидко. Опинившись внизу, щосили вперся в стінки краями шкіряних підоснов, сяк-так пригальмувавши. Врешті-решт м'яко плюхнувся в брудні простирадла.

determination. A few movements and I'm already at the top, behind the crowd.

The front ones, noticing my trick, instantly rushed back, although the rest of the crowd was running downstairs, which created a mess. The moustached man in his underwear vigorously jumped up, repeating my trick, but I sincerely landed in his ugly face when he appeared over the railings. He fell like a sack and heavily squashed a few people if the noise is to be believed.

From the second-floor corridor, the sotnyk and Bowler Hat were coming. I hadn't yet forgotten the strength of this guy, he was worth being wary of, so I rushed to the third floor. He immediately left the old man and chased me.

The empty corridor ended with a window. Everything seemed to be good, but it was the second floor, and I couldn't remember if there were building eaves outside to jump onto. There was still hope of a wide cornice, so I ran. Having overcome most of the way, I noticed small doors to the right, no more than a metre high. If only this was what I thought!

Bending down, I pressed the handle, and my heart almost melted from happiness; the bellhops threw dirty bedclothes here. I couldn't believe my eyes; the basket below was full to the brim. I looked and saw Bowler Hat, who was a few meters away and was already ready to catch me. If I am not mistaken about the basket, then from such a height... But what choice did I have?

Throwing my legs into the passage, I slipped into a vertical shaft lined with metal sheets. It was quite narrow, so I braced my elbows and spread my knees against the smooth walls to slow my fall. But still, I slipped quite swiftly. Having reached the bottom, I braced myself against the walls with the edges of leather soles, trying to slow down. Finally, I softly landed on dirty sheets.

З верейки виліз незграбно, проте швидко — просто вивалився звідти, трохи забивши плече об кам'яну підлогу. Згори вже долинав скрегіт черевиків — то спускався Котелок. Відштовхнувши верейку вбік, я нишпорив очима довкруг. На стіні, поміж двох великих мидниць, висіла пральна дошка.

Котелок неоковирно зістрибнув на підлогу і, здається, підвернув ногу, бо голосно зойкнув й одразу впав. Я замашно вгатив його пральною дошкою по потилиці. Хоч як це дивно, він іще й спробував підвестися. Довелося зацідити йому вдруге, а потім ще й утретє. Котелок навіть не зомлів — лише кректав і намагався звестись на ноги.

Я кинувся до виходу. Двері підвалу були незамкнені. Вискочив у якийсь чорний хідник. Десь поруч, якщо вірити запахам і звукам, була кухня. Вихід — праворуч, а ліворуч — вікно на вулицю. Я побіг до нього. На щастя, досить було легкого поштовху — й вікно подалось. Вискочивши надвір, опинився у вузькому проїзді між будівлями, що вів із вулиці на подвір'я готелю. Оправивши на собі одяг, я без поспіху, немов на прохідці, вийшов на Фундуклеївську й звернув у протилежний від готелю бік.

Та якби я і далі так неквапно прошкував порожнім тротуаром, хтось неодмінно вибіг би з готелю й помітив мене. Тому, дійшовши до першого-ліпшого ресторанчика, я тим-таки розміреним кроком увійшов досередини.

Дзвіночок на дверях лагідно оповістив про мою появу, і я переступив поріг. Невелика зала, заледве на півдюжини маленьких столиків. Єдиний відвідувач у кутку саме згортав газету, збираючись іти. Ставний бородань поважного віку за шинквасом, вочевидь, був господарем ресторації. Й більше нікого.

Примостившись біля стійки, я попросив чашку кави. Гривеника в моїй кишені однак не вистачило б на щось інше. Та мені й кави цілком стане, щоб пересидіти метушню в готелі.

Втупившись поглядом у відполіровану дубову поверхню, намагався дати лад своїм розхристаним думкам. Раптом знову

I crawled out of the laundry basket clumsily but quickly, simply tumbling out of there, slightly bruising my shoulder on the stone floor. From above, the scraping of Bowler Hat's boots was already heard. Pushing the basket aside, I looked around. Between two large washbasins hung a washboard on the wall.

Bowler Hat awkwardly landed on the floor and seemed to twist his leg because he loudly yelped and immediately fell. I swung and hit his nape with the washboard. Surprisingly, he even tried to get up. I had to hit him a second time, and then a third time. Bowler Hat even didn't faint but only rattled and tried to get up.

I rushed to the exit. The cellar door was unlocked. I jumped into a dark corridor. Somewhere nearby, judging by the smells and sounds, was the kitchen. The exit was to the right; a window to the street was to the left. I ran to it. Fortunately, the window opened with a light push. Escaping outside, I found myself in a narrow passage between buildings leading from the street to the hotel yard. Adjusting my clothes, I unhurriedly walked out onto Fundukleivska Street and turned to the opposite side of the hotel. If I had continued walking so leisurely along the empty sidewalk, someone would certainly have run out of the hotel and noticed me. So, reaching the first restaurant I saw, I entered inside with the same measured pace.

A small doorbell gently informed about my arrival as I stepped inside. A small hall had half a dozen tiny tables. The only visitor in the corner was just folding his newspaper and was about to leave. A distinguished elderly man with a beard behind a counter was evidently the owner of the place. And no one else.

Settling at the counter, I asked for a cup of coffee. The hryvenyk in my pocket wouldn't be enough for anything else, and coffee would be enough to sit out the commotion at the hotel.

Staring at the polished oak surface, I tried to sort out my scattered thoughts. Suddenly the doorbell rang again; someone

озвався дзвоник при вході — хтось прийшов чи, може, вийшов. Я навіть не озирнувся, про всяк випадок, а ще нижче опустил голову. Промайнула думка, що це, мабуть, вийшов отой чоловік з газетою. Аж раптом хтось сів поруч зі мною, поклавши лікті на шинквас. Я насторожився. Принаймні він був сам. І, якщо на те воля Божа, — не по мою душу...

Я покосився на його руки... І мало не підскочив од несподіванки! Тонкі пальці його правої руки з цирковою спритністю скручували самокрутку. Цигарка вийшла акуратна і рівна.

— Утік? — запитав мене Томаш і чиркнув сірником об шинквас.

Насамперед я озирнувся на скляні двері, переконатися, що за ними не чигають громили сотника, — там нікого не було.

— Тебе вже зараз придушити чи зачекати, поки покуриш? — поцікавився я.

Він закурив, і хмара диму попливла над шинквасом.

Томаш був ретельно поголений, його пальто — почищене, і навіть хутро на пошарпаному заячому комірі — дбайливо пригладжене. Сорочка — та ж таки вишиванка, що й учора, — свіжа й чиста.

— Агов, ти! — гукнув Томаш господаря. — Налий-но мені портеру!

Мабуть, господар не звик, щоб гості зверталися до нього: «Агов, ти!» — тож навіть вухом не повів, — узявся протирати черговий кухоль.

— Чи ти глухий, бородо?

У Томашевому голосі вчувалася погроза, що б звучала доречніше у притоні Лисиці, де ми зустрілися вперше. Заповідалося на скандал, а може, й на бійку. Тимчасом за вікном щойно пробіг поліціант — туди й назад, — і мені аж ніяк не хотілося зайвого шуму.

entered or left this place. I didn't even turn around, just in case, and lowered my head even more. A thought crossed my mind that it might be the man with the newspaper leaving. But someone sat next to me, putting their elbows on the counter. I grew wary, but at least he was alone. And, God willing, not after me...

I glanced at his hands... And almost jumped from surprise! The thin fingers of the right hand were making a roll-up with circus-like agility. The roll-up came out neat and even.

“Escaped?” asked Tomasz, striking a match against the counter.

First, I looked back at the glass door to ensure the sotnyk's henchmen weren't lurking behind them. There was no one there.

“Do you want me to strangle you now or wait until you finish smoking?” I inquired.

He lit up, and a cloud of smoke drifted over the counter.

Tomasz was perfectly shaven, his coat cleaned, and even the fur on the scuffed hare collar was carefully smoothed. His shirt was the same fresh and clean vyshyvanka⁴ as yesterday.

“Hey, you! Pour me some porter!” Tomasz shouted to the host.

The host probably wasn't used to guests addressing him as “Hey, you!”. He didn't even react and continued to polish another mug.

“Are you deaf, beard?”

There was a threat in Tomasz's voice that would have sounded more appropriate in Fox's den, where we met for the first time. It was leading to a quarrel or even a fight. Meanwhile, the policeman had just run past the window, back and forth, and I didn't want any extra noise.

⁴a casual name for the embroidered shirt in Ukrainian and Belarusian national costumes.

— Пробачте неотесаного селяка, — м'яко сказав я господареві, — й налейте все ж таки чоловікові кухоль портеру.

— Якому чоловікові? — бородань, вочевидь, не збирався так просто відступати й дивився на мене з робленим подивом.

Томаш сердито напинав жовна, але язика таки прикусив.

— Чоловікові навпроти вас, — увічливо сказав я.

Бородань гимикнув, похитав головою, та пива врешті-решт налив. Він поставив кухля на шинквас, навіть не поглянувши на Томаша, натомість люб'язно сказав мені: «Прошу пана», — щоб мій невихований приятель затамив: тільки увічливе прохання заслуговує на шанобливу відповідь. Я боявся, що Томаш таки щось бовкне, та його, здається, все влаштувало — він мовчки сьорбав свій портер.

— Отже, ти таки з ним, — озвався я. — Із сотником.

— І так, і ні, — відповів він.

— Як так — «і ні»? Ти ж допомагаєш йому?

— Я допомагаю тобі, — знову завів своєї Томаш. — А це може стати в пригоді сотникові.

— Знаєш, ти мені подобаєшся, Томаше Болгар. Сказати — чому? В тебе і досі є передні зуби! — я всміхнувся до нього, наче до старого друга. — Та, їйбо-присійбо, якщо не почнеш правдиво відповідати на мої запитання, — скоро будеш шепелявий.

— Добре, — сказав Томаш, опустивши носа в кухоль. — Що ти хочеш знати?

— Ти працюєш на сотника? Так чи ні?

— Ні, — відповів Томаш.

— Значить, ти — людина Лисиці.

Він засміявся, ба навіть зареготав.

— Це Лисиця — твій полигач? — від цього мого припущення на Томаша аж гикавка напала.

— Оце ти сказав! — він плеснув мене по плечу. — Ні, братику. До Лисиці я мав одне дільце — та й по тому. Майже як і ти.

“Forgive this uncouth peasant and pour him some porter,” I said gently to the host.

“Which man?” the bearded man clearly wasn’t going to retreat so easily and looked at me with faked surprise.

Tomasz was angrily clenching his jaws but bit his tongue.

“The man in front of you,” I said politely.

The bearded man grunted, shook his head, and finally poured the beer. He put the mug on the counter without even looking at Tomasz, instead saying nicely, “Here you are, mister,” so my rude friend would learn the lesson: only a polite request deserves a respectful response. I was afraid Tomasz might still say something, but everything seemed to suit him; he silently sipped his porter.

“So, you are with him after all,” I said. “With the sotnyk.”

“Yes and no,” he answered.

“What do you mean saying no? You’re helping him, aren’t you?”

“I’m helping you. And that might be useful to the sotnyk,” Tomasz started again.

“You know, I like you, Tomasz Bolhar. Why? Because you still have the front teeth!” I smiled at him like an old buddy. I swear to God, if you don’t start answering my questions truthfully, you will soon be lisping.”

“Fine, what do you want to know?” said Tomasz, lowering his nose into the mug.

“Do you work for the sotnyk? Yes or no?”

“No,” answered Tomasz.

“It means you are Fox’s man.”

He laughed, even guffawed.

“Is Fox your accomplice?” Tomasz got hiccups because of my assumption.

“You’re funny!” he slapped me on the shoulder. “No, mate. I had only one deal with Fox, and that’s it. Almost like you.”

— Гаразд... Ти не з банди Лисиці. І кажеш, що не працюєш на сотника... Хоча й знаєшся з ним. Тоді скажи-но мені: нащо тобі це здалося? Щоб я взявся розслідувати смерть його дочки?

— Не зовсім так, — похитав головою Томаш. — Це не мені треба. Це тобі треба.

— Бачу, не бережеш ти своїх зубів...

Господар поставив переді мною каву. Тимчасом Томаш допив портер, стукнув кухлем об шинквас і сказав:

— Ти не відкараскаєшся!

— Од сотника?

— Ні, — Томаш витягнув щось із кишені. — Від себе.

І поклав ту річ поруч з моєю чашкою кави.

І враз усе довкола зникло, відійшло, стало примарним тлом для маленького блискучого предмета, що лежав на полірованій дубовій стільниці просто перед моїми очима.

Хрестик. Золотий хрестик, вкритий білою емаллю, з тонким золотим силуетом розіп'ятого Христа й згорьованими янголами... Я б упізнав його з тисячі. Зі ста тисяч. Я взяв його і затиснув у жмені. Світ знову поплив перед очима. Лишилося тільки світло. Немислиме ніжне біле світло, — і вона, наче створена з цього світла. Мої руки надівають шкіряну шворку їй на шию, і вона долонею притискає цей хрестик до грудей. І всміхається. Цілую її. Цієї миті — ми найщасливіші люди в світі. Аж раптом життя пригасає в її очах, і світло за її спиною поглинає стіна холодної брудної землі. Вона падає, глухо вдаряється потилицею, бо я вже не тримаю її. Я здивовано розглядаю свої руки в патьоках темної масної крові... І раптом кров змивається з моїх долонь, розпливається... Я тепер чомусь у воді, а кров застить очі багряною пеленою. Тоді я кричу, й вода несе мій голос до поверхні в обрамленні дрібних бульбашок...

“Alright... You are not in Fox’s gang. And you say you don’t work for the sotnyk, but you know him. Then tell me, why do you care about this? Why do you want me to investigate his daughter’s death?”

“Not quite right,” Tomasz shook his head. “It’s not me who needs this. You need this.”

“I see you don’t care about your teeth...”

The host put my cup of coffee in front of me. Meanwhile, Tomasz finished drinking his porter and banged the mug on the counter.

“You won’t get away easily!”

“From the sotnyk?”

“No, from yourself,” Tomah pulled something from his pocket.

He placed that thing next to my cup of coffee.

At once everything disappeared, receded, and became a ghostly background for the small shining object lying on the polished oak counter in front of my eyes.

A cross. A golden cross covered with white enamel, with a thin golden silhouette of the crucified Christ and grieving angels... I would recognize it among thousands. Among hundreds of thousands. I took it and clenched it in my fist. The world swam before my eyes again. Only light remained. Unbelievably soft white light. It seemed she was made from this light. My hands put the leather cord around her neck, and she pressed this cross to her chest with her palm. And smiling. I kiss her. At that moment, we are the happiest people in the world. Suddenly life fades from her eyes, and the light behind her back is swallowed by a cold dirty wall of earth. She falls and hits the back of her head dully because I’m no longer holding her. I look at my hands in amazement, covered in dark greasy blood... And suddenly the blood washes off my palms, spreads... I’m somehow in the water now, and blood obscures my eyes with a crimson veil. Then

Судомно вдихаю на повні груди, наче щойно випірнув з річкового дна. Господи, які ж реальні ці спомини! Хрестик у моїй руці, немає сумнівів, саме той...

— Господи... Боже... — мимоволі бурмочу я. — Звідки він у тебе?!

Але на місці, де щойно сидів Томаш, — нікого.

— Томаше?!

У ресторані його вже немає. Я вибігаю на вулицю, та пізно пекти п'яти. Тримаю хрестик у затиснутій руці, пальці ніжно торкаються емалі...

Реальність досі примарна і нечітка, тож я і не завважив, що вусань із готелю саме розмірено крокував тротуаром, упізнав мене і зупинився з ротом наопашки. Він, звісно, вже був не в спідньому, а в добротному англійському костюмі. Ліве око ледь прозирало з-під грандіозного фіолетового набряку, зате праве аж спалахнуло азартом хорта, який безпомильно внюхав слід зайця.

Притиснувши руку з хрестиком до грудей, я повертаюся до ресторану, щоб заплатити за каву. Дістаю гривеник, кладу його на шинквас, навіть не глянувши на бороданя, — подумки я досі в її обіймах, відчуваю прохолоду її долонь.

— Решти не треба.

— З вас двадцять шість копійок, пане, — ввічливо відповідає господар.

— Якого біса?!

— Будьте ласкаві, сімнадцять за портер і дев'ять...

— От негідник!

Звісно, ці слова стосуються Томаша, який не заплатив за своє пиво, і я спішу заспокоїти бороданя, чиї очі загрозливо вибалушилися на мене:

— Я не про вас... Чорт!

I scream, and my voice is carried by water to the surface framed by tiny bubbles...

I breathe in convulsively with full lungs, as if I'd just got out from the river bottom. Lord, how real these memories are!

Undoubtedly, the cross in my hand is the same one...

"Lord... God... Where did you get it?" I involuntarily mumble.

However, Tomasz's seat was empty.

"Tomasz?!"

He's already gone from the restaurant. I ran out into the street, but it was too late to chase after him. I hold the cross in my fist, fingers gently touching the enamel...

Reality is still ghostly and unclear, so I didn't even notice that the moustached man from the hotel was steadily walking along the sidewalk. He noticed me and stopped with an open mouth. He was, of course, no longer in his underwear but in a solid English suit. His left eye was almost seen under the huge purple swell; however, the right one lightened with the excitement of a hound that had caught a scent of hare.

Pressing my hand with the cross to my chest, I return to the restaurant to pay for coffee. I take out the hryvenyk, put it on the counter without even looking at the bearded man; in my thoughts, I was in her hugs, feeling a coolness of her palms.

"Keep the change."

"You need to pay twenty-six coins, mister", the host politely answered.

"What the hell?"

"If you please, seventeen for the porter and nine..."

"What a bastard!"

Certainly these words were addressed to Tomasz, who didn't pay for his beer, and I hurried to calm down the bearded man, whose eyes looked at me with warning.

"It's not about you... Damn!"

От халепа... І не поясниш, що бачив цього типа втретє за життя й що він мені самому, як колька в боці... Бо ж і пиво йому я начебто сам замовляв. А втім, сотників гаман досі обважнював кишеню мого сюртука... І хоч менш за все на світі мені хочеться торкатися до тих грошей, це єдиний спосіб уникнути передчасної зустрічі з поліціантами.

— Ось, прошу, — і я кидаю на стільницю золотий червінець.

Бородань прискіпливо оглянув монету і вже взявся відраховувати солідну решту.

— Завжди будемо раді вас бачити, — каже він.

Я згрібаю гроші в кишеню, лишаю йому п'ять копійок і повертаю до виходу. Та одразу ж бачу вусаня — вочевидь, він зайшов одразу за мною й спостерігав, як я розраховувався краденим, на його думку, червінцем.

— Попався, голубчику! — урочисто гаркнув він.

Перш ніж я встиг мовити бодай дві слові, він — без жодної на те потреби — огидно заверещав на все горло:

— Держіть злодія! Злодюгу ловіть! Він украв гаман із червінцями! Поліція! Держи сволоту!

Останні слова він викрикнув уже в прочинені двері, й тієї ж миті підбіг поліціант. Мій погляд метушливо обнишпорив залу, видивляючись двері на кухню, та бородань своєчасно вийшов з-за шинквасу й загородив мені дорогу.

Приїхали...

Розділ 5

Пристав з кримінальних справ виявився чоловіком метикуватим. Він розміняв шостий десяток, доладна зелена форма з чорним оксамитовим комірцем увиразнювала його поставу та вишкіл.

Уважно вислухавши спочатку мене (я розповів усе, як було, чистісіньку правду), потім — сотника (варто зазначити, брехав він

What a mess... And I can't explain that I've seen this guy three times in my life, and he is a pain in my neck... Because I seemingly ordered him the mug of beer. Although the sotnyk's money pouch still weighed down the pocket of my coat... And although I want to touch that money less than anything else in the world, it's the only way to avoid a premature meeting with the police.

"Here you are," I throw a golden coin on the counter.

The bearded man thoughtfully examined the coin and began to count out a solid change.

"We will always be glad to see you," he said.

I put money in my pocket, left him five coins, and turned towards the exit. But immediately I see the moustached man who entered right after me and watched me pay with the coin he believed was stolen.

"Got you, my friend!" he solemnly growled.

Before I could say something, he disgustingly screamed at the top of his lungs, without any need.

"Catch the thief! Catch him! He stole the money pouch with coins! Police! Catch a scoundrel!"

The last words he shouted through the ajar door, and at the same moment, the policeman ran. My gaze frantically searched the room, looking for kitchen doors, but the bearded man had timely come out from behind the bar and blocked my way.

Here we go...

Chapter 5

The criminal court officer appeared to be a witty man. He was in his sixties, in a neat green uniform with a black velvet collar emphasizing his posture and training.

After attentively listening first to me (I told him everything that happened, the purest truth) and then to the sotnyk (he lied quite convincingly), the officer ordered to divide us into separate rooms.

доволі переконливо), пристав наказав посадити нас в окремих кабінетах.

Деякий час я чекав його на самоті. Потім він увійшов і сів за масивний стіл, поклавши перед собою свіжі нотатки.

— Отже... Давайте ще раз... Ви справді той, за кого себе видаєте? Славетний сищик Тарас Білий на прізвисько Білий Циган?..

— Власною персоною, — кивнув я. — Це може засвідчити сам обер-поліцеймейстер. Ми бачилися... Кілька разів.

Згадка про очільника київської поліції не справила на пристава жодного враження.

— І ви мешкаєте на вулиці Притисько-Микільській, у четвертому будинку, третій квартирі, — вів далі він.

— Та врешті-решт відправте туди кого-небудь! Я ж вам дав ключ, у секретері — всі документи і...

— Ми вже послали людину, — жестом зупинив мене пристав. — Та якщо все це правда...

— Нащо ви собі голову морочите? Просто дочекайтеся цього свого агента.

Пристав замовк і промовисто поглянув на мене.

— Даруйте, — сказав я. — Що ви там іще хотіли запитати?

— Якщо це все — правда, і ви — той-таки сищик... Нащо вам красти?

— Ні, це вже нестерпно! — я не міг стримати роздратування. — Я ж кажу: ці чортові червінці мені підкинули! Під-ки-ну-ли!

— Це тому ви одразу пішли пропивати їх у найближчу ресторацію? — він поглянув у свої нотатки. — Ресторан «Бристоль»... Господар стверджує, що ви розраховалися золотим червінцем, — він надав його поліції як доказ...

— Та це маячня! — вигукнув я.

— Ви не розплачувалися червінцем?

— Маячня, що я — злодій! Я зайшов у цей ресторанчик з єдиною метою — щоб мене випадком не впіймали з цими клятими червінцями в кишені!

I waited alone for some time. Then he entered the room and sat at a massive table, placing fresh notes in front of him.

“So... Let’s go through this again. Are you the person you claim to be? Are you the outstanding detective Taras Bilyy with an alias the White Gypsy?”

“It’s me,” I nodded. “The Ober-Polizeimeister can confirm it. We’ve met... several times.”

The mention of the chief of the Kyiv police didn’t impress the officer.

“And you are living on the Prytysko-Mykylskiy Street, in house number four, flat three,” he continued.

“For heaven’s sake, send someone there! I gave you the key; there are all the documents in the secretary and...”

“We’ve already sent someone,” the officer stopped me with a gesture. “But if all this is true...”

“Why are you bothering yourself? Just wait for your agent.”

The officer fell silent and looked at me meaningfully.

“Excuse me,” I said. “What else did you want to ask me?”

“If it’s true and you are the detective... Why would you steal?”

“No, it’s unbearable!” I couldn’t contain my irritation. “I told you that this damned money was planted on me! Plant-ed!”

“Is that why you went to drink them away in the nearest establishment?” he looked at his notes. “The *Bristol* restaurant ... The host states you paid with the golden coin; he gave it to the police as evidence...”

“What nonsense!” I shouted.

“Didn’t you pay with a coin?”

“Nonsense that I’m a thief! I entered the restaurant with the purpose of not being caught with this cursed money in my pocket!”

— Ви переховувались у ресторані, щоб вас не зловили з чужими червінцями у кишені? — запевняливо уточнив пристав.

Я похитав головою. Цілковите безглуздя.

— Послухайте, я розумію, що свідчу нібито проти себе. Та якщо дочекаєтеся вашу людину і потвердите мою особу, то вам буде легше вірити моїм словам. І тоді я спробую ще раз вам усе пояснити.

Пристав зітхнув, саркастично звівши брови.

— Як скажете, шановний, — він узяв зі столу мідний дзвоник і покалатав.

Увійшов якийсь поліціант із перебинтованою рукою.

— Панасе, — сказав пристав, — виведи цього пана, допоки вернеться Григорій із Притисько-Микільської. А сам приведи до мене того старого...

Поліціант натомість стояв сам не свій: він не слухав пристава, навіть не дивився в його бік, а, витріщивши очі й роззявивши рота, прикипів поглядом до мене.

— Що таке? — запитав пристав, помітивши, що говорить у пустоту. — Що з тобою, голубе?

Тільки тепер я здогадався, у чім річ, та було вже пізно.

— Це він!!! — залентував поліціант і реп'яхом вчепився в мій рукав, аж затріщало сукно. — Це він спалив нашого Миколу!

— Тихо, Панасе, — сказав пристав, підвівшись.

— Це ж його ми мали схопити у притоні Лисиці!

У двері проштовхалося ще двоє поліціантів — збіглися на крик забинтованого.

— Коли він пожбував у нас лампою, я за крок стояв, пане пристапе! — поліціант і не думав втихомирюватися, він виставив забинтовану руку як свідчення своєї правоти. — У пана Мариніча вся голова... А Микола — відразу, як той смолоскип...

Йому перехопило віддих, і далі він лише пихкотів, відчайдушно вчепившись за мій рукав.

— Як цікаво все складається... — процідив пристав. — Надіньте-но на нього закови.

“And you were hiding in the restaurant so you wouldn't be caught with someone else's money in your pocket?” the officer diligently clarified.

I shook my head. The total madness.

“Listen, I understand that I witness against myself. But if you wait for your man and confirm my identity, it will be easier for you to believe my words. And then I will try to explain everything again.”

The officer sighed, sarcastically raising his eyebrows.

“As you say, mister,” he took a copper bell from the table and rang it.

A policeman with a bandaged arm entered.

“Panas,” the officer said. “Take this gentleman out until Hryhoriy comes back from Prytysko-Mykilska Street. And bring to me the old man...”

The policeman stood bewildered; he wasn't listening to the officer, wasn't even looking in his direction, but he was staring at me with wide eyes and an open mouth.

“What happened?” asked the officer, noticing he was speaking to no one. “What's wrong with you, dear?”

Only now I realize what was happening, but it was too late.

“It's him!!!” the policeman screamed and clung to my sleeve like a burdock, making the cloth crackle. “He burned our Mykola!”

“Calm down, Panas,” said the officer, standing up.

“It's him whom we must have caught in Fox's den!”

Two more policemen pushed through the door, crowding at the bandaged man's cry.

“When he threw a lamp at us, I was a step away, Mr. Officer!” the policeman wasn't about to calm down; he held out his bandaged arm as proof of his rightness. “The head of Mr. Marinich... and Mykola instantly like a torch...”

He ran out of breath, and he continued only snorting, desperately clutching my sleeve.

Один з поліціантів вийшов. Я прокашлявся і спокійно сказав:

— По-перше, почати б з того, що пожежу влаштував не я. Це зробив один із друзів Лисиці. Запишіть: його звати Томаш Болгар...

— Що ж ти брешеш, сволото така! — закричав поліціант із забинтованою рукою. — Не вірте йому, пане пристав, він знаний шахрай!

Та пристав навіть не подумав узятися за перо.

Принесли кайданки і мене хутенько закували.

— Панасе, — батьківським тоном сказав пристав. — Він уже не викрутиться, не хвилюйся. А зараз — залиш нас удвох.

Панас вийшов. Мені здалося, чути було, як він скреготав зубами.

— Вислухайте мене, пане пристав, — почав я.

— Звісно. І вислухаю, і запишу, як ви просили.

— Усю цю легенду про шахрая — це я сам вигадав, присягаюся! І якраз пристав Марініч — та людина, яка може підтвердити кожне моє слово! Адже ми вдвох і придумали цей план, за яким він мав увірватися в лігво Лисиці й визволити мене, буцімто арештувавши, а я на той час збирався виграти в карти кольє, що його вкрали в графині Завадської!

Більшу частину цієї тиради я проторохтів так, ніби за мною вовки гналися, — боявся, що будь-якої миті пристав накаже мені замовкнути.

Перевівши дух, я дивився на пристава і намагався збагнути, повірив він чи ні. Але він так і не відповів, бо в двері постукали й на порозі показався ще один поліціант. Він поклав на стіл пристава ключ од моєї квартири.

— Дякувати Богові, — видихнув я. — Зараз ви переконаєтеся, що я не брешу.

— Документи привіз? — запитав пристав.

Поліціант похитав головою і шморгнув носом.

— Пожежа там — усе палає! Вже годину погасити не можуть. А ось це було зовні прибите, біля дверей.

“How interesting everything is turning out,” the officer whispered. “Put the handcuffs on him.”

One of the policemen went out. I cleared my throat and calmly said.

“First of all, let’s begin with the fact that I didn’t start the fire. It was done by one of Fox’s friends. Write down his name is Tomasz Bolhar...”

“You are lying, bastard!” the policeman with the bandaged arm shouted. “Don’t believe him, Mr. Officer, he is a known fraud!”

But the officer didn’t even think of picking up a pen.

The handcuffs were brought, and I was arrested quickly.

“Panas,” the officer said in a fatherly tone. “He won’t get out, don’t worry. And now leave us alone.”

Panas left. I thought I could hear him grinding his teeth.

“Listen to me, Mr. Officer,” I started.

“Of course. I will listen and write down as you asked me.”

“I swear, the entire myth about fraud was made by me! And the officer Marinich is the person who can confirm every word of mine! We came up with that plan together, where he was supposed to burst into Fox’s den and set me free, allegedly arresting me. While I was going to win the pendant in cards, which was stolen from Countess Zavadska in a card game!”

Most of my speech I rattled as if wolves were chasing me; I was scared that the officer would order me to shut up.

Catching my breath, I looked at the officer, trying to understand if he believed me. But he didn’t answer because someone knocked on the door, and another policeman appeared on the threshold. He put down the key to my apartment on the officer’s table.

“Thank God,” I sighed. “Now you will be sure that I’m not lying.”

“Did you bring the documents?” the officer asked.

The policeman shook his head and sniffled.

— Як це — пожежа?! — вихопилось у мене.

Поліціант пропустив мій вигук повз вуха. Він витягнув з сумки й поклав на стіл лисячий хвіст. Враз мені стало важко стояти, наче підлога раптово похилилася, і я сів.

Пристав узяв хвіст і крутив його в руках.

— Так ви, дорогенький, кажете, що тирло Лисиці спалили не ви? — з притиском запитав він, піднявши правицю із затиснутим у ній хвостом, ніби я міг його досі не помітити.

— Просто запитайте у пристава Мариніча, — втомлено сказав я. — А ще краще, приведіть його сюди, щоб він усе підтвердив.

— Пристав з кримінальних справ Мирослав Мариніч, — крижаним тоном відповів він, — помер сьогодні вранці від тяжких опіків. До тями він так і не прийшов.

Коли мене вивели з кабінету, за столом, де зазвичай люди пишуть свої скарги, сидів сотник. Він перераховував висипані гіркою червінці зі свого гамана, — перш ніж написати розписку про повернення краденого. Сотник ворухив губами і кивав головою, наче вітався з кожною монетою, — він завершував підрахунок і за якусь секунду неодмінно сказав би, що все гаразд, проте я випередив його.

— Там бракує майже половини, — заявив я. — Можу розказати, де заховав.

Поліціант, який стежив за процедурою, здивовано витріщився на мене. Та по-справжньому сторопів, звісно, сотник, який щойно закінчив рахувати.

— То кажіть уже, — озвався з-за моєї спини пристав, який вийшов зі свого кабінету, почувши моє «зізнання».

— Скажу, але тільки панові сотнику, — відповів я. — Сам на сам.

Мене завели до камери, прикували до кільця в стіні, й тільки тоді пропустили сотника.

“There is a fire, everything is burning! They haven’t been able to put it out for an hour. And this was nailed outside, to the door.”

“What do you mean? Fire?!” I shouted.

The policeman ignored my exclamation. He pulled from the bag and placed a fox’s tail on the table. Suddenly, I couldn’t stand, as if the floor had tilted, and I sat down.

The officer took the tail and turned it in his hands.

“So, my dear, you say that you didn’t burn Fox’s den?” he asked me emphatically, raising his right hand with the tail as if I might not have noticed it yet.

“Just ask officer Marinich,” I said wearily. “It would be better to bring him here to confirm everything.”

“The criminal officer Myroslav Marinich,” he answered in a cold tone. “Died this morning from severe burns. He didn’t regain consciousness.”

When they led me out of the cabinet, the sotnyk was sitting at the table where people usually write their complaints. He was counting money piled out from his money pouch before writing a receipt for the return of the stolen goods. The sotnyk was moving his lips and nodding his head as if he were greeting every coin. He was finishing the count and in a second would say that everything was fine, but I outran him.

“There’s almost half missing,” I announced. “I can tell you where I hid it.”

The policeman controlling the procedure stared at me with confusion. But the sotnyk who had just finished counting was truly stunned.

“So tell us,” said the officer behind my back, who had come out of his cabinet after hearing my *confession*.

“I’ll tell, but only to the sotnyk,” I answered. “Face to face.”

They led me to a cell, chained me to a ring in the wall, and after this, they let the sotnyk enter.

— Що ви замислили? — запитав він, щойно причинилися двері.

— Витягніть мене звідси, і тоді я — добре вже! — допоможу вам, аферистові старому, знайти вбивцю вашої дочки! — сказав я.

— Я саме збирався вам це запропонувати, — задоволено вишкірився сотник. — Просто скажу їм, що сам помилково засунув гаман у кишеню вашого сюртука, сплутавши зі своїм, та й вже...

— Кажіть, що хочте, але тепер самих лише слів замало... Ви ж обіцяли мені три гамани червінців, так?

Він кивнув, але якось невпевнено.

— Чудово. Тоді один із них вам доведеться витратити, щоб мене звільнити, а я й за два попрацюю. Ось що треба зробити...

Він перебив мене.

— Навіщо витрачати, якщо...

— Бо тепер мене обвинувачують ще й у вбивстві!

Сотник виричав очі.

— Це не ваше діло, — відповів я, випередивши його запитання. Та сотник мовчки чекав на мої пояснення.

— До вбивства я не маю жодного стосунку. Як і до ваших червінців. Але ж для пристава я тепер — злодюга. Здогадуєтеся, завдяки кому? Тому до мене тепер стільки ж довіри, як до тої повії, яка пнеться довести, що вона незайманка. Отже, насамперед ви маєте потвердити, що я — це я. Розкажіть їм усе. Як збиралися найняти мене для важливого розсліду. Як стежили за мною цілий місяць і врешті переконалися, що я таки добрий сищик. Не скупіться на мадригали. І, насамкінець, не забудьте поручитися за мене. А поручительство своє підкріпіть гаманом червінців. Зробіть?

— Є одна трудність, — він глипнув на мене якимсь дивним, винуватим поглядом.

— Я конче маю запитати, яка саме? Чи так скажете?

— Цей гаман червінців — усе, що я маю. Всі мої гроші. Більше нема. Я... Я збрехав, але тільки ради того, щоб ви погодилися знайти вбивцю моєї дочки...

“What is your plan?” he asked as soon as the door closed.

“Set me free from here, and I will help you, old fraud, find your daughter’s murder!” I said.

“I was just about to offer you this,” the sotnyk grinned with satisfaction. “I’ll just tell them that I accidentally put money in your frock coat pocket instead of mine by mistake...”

“Tell them whatever you want, but words are not enough now... You promised me three money pouches of coins, right?”

He nodded, but somewhat unsurely.

“Great. Then you’ll have to spend one of them to get me released, and I’ll work for two. You need to...”

“Why spend it if...” he interrupted me.

“Because now I’m being accused of murder too!”

The sotnyk opened his eyes wide.

“It’s none of your business,” I answered, preempting his question. But the sotnyk silently waited for my explanation.

“I have nothing to do with the murder and your money. But for the officer, I’m now a thief. Guess thanks to whom? That’s why I trusted as a prostitute trying to prove she’s a virgin. Therefore, you need to confirm my identity. Tell them everything: how you were planning to hire me for an important investigation, how you followed me for the whole month to ensure I’m a great detective. Don’t be stingy on praise. And, finally, don’t forget to vouch for me. And back your guarantee with a money pouch of coins. Will you do it?”

“There is one obstacle,” he glanced at me with a strange guilty look.

“Must I ask what exactly, or will you just tell me?”

“This money pouch of gold coins is all I have. All my money. No more. I... I lied so that you would agree to find my daughter’s murder...”

Я гарячково обмірковував інші варіанти, хоча їх, схоже, не було.

Пристав бачив гаман, і на менший хабар не погодиться...

— Гаразд, — сказав я. — Якщо витягнете мене, я знайду вбивцю задурно.

Сотник зазирнув мені в очі, — певно, намагався второпати, чи можна вірити цій обіцянці.

— Слово честі, — додав я. — Єдина умова: я шукатиму не Хому Брута, а вбивцю, хоч би хто він був. Згода?

— Це одне і те ж, — усміхнувся старий.

— То вже, як знаєте, а я своє слово сказав.

Сотник поплескав мене по плечу і вийшов.

Хтось наполегливо торсав мене за рукав.

— Пане Білий!

Я розплющив очі. Це був пристав.

— За вас поручилися. Можете йти. Тільки швидко.

Поліціант заgrimів ключами і вивільнив мої руки від заков. Була глупа ніч. Пристав вийшов, не замкнувши дверей. Я поспішив услід і плентався за ним до самого виходу.

Пристав сам відчинив переді мною двері. Я вийшов і озирнувся, — не міг вирішити, чи варто казати йому «спасибі». Та він уже квапливо зачиняв двері відділку. На бруківці стояв великий і трохи пошарпаний тарантас, запряжений четвіркою коней.

Дверцята прочинилися, і зсередини до мене заклично махнув рукою Котелок. Ну, що ж... Їдьмо.

Я заскочив усередину, і тієї ж миті тарантас рушив.

I frantically contemplated other options, though there seemed to be none.

The officer had seen the money pouch and wouldn't agree to a smaller bribe...

"Fine," I said. "If you set me free, I will find the murderer for free."

The sotnyk looked at my eyes, trying to figure out if he could trust this promise.

"Upon my word," I added. "The only condition is I'll be looking not for Khoma Brut, but for murderer, whoever it might be. Deal?"

"Same thing," the old man smiled.

"That's what you think, but I've said my words."

The sotnyk patted me on the shoulder and left.

Someone was persistently tugging my sleeve.

"Mr Bilyy!"

I opened my eyes. It was the officer.

"Someone has vouched for you. You can go, but quickly."

The policeman rattled his keys and released my hands from the handcuffs. It was a dark night. The officer left without locking the door. I hurried after him and followed all the way to the exit.

The officer himself opened the door for me. I went out and looked back; I couldn't decide if I should thank him. However, he was already hastily closing the police station doors. A large and somewhat shabby tarantass with four horses stood on the cobblestone.

The door opened, and from inside, Bowler Hat waved to me invitingly. Well...let's go.

I jumped inside, and at that moment the carriage started moving.

Частина 2

Розділ 6

Світало. Тарантас підкидало на звивистій дорозі між мальовничими пагорбами. Час до часу далеко ліворуч зблискувала на сонці тоненька стрічечка Дніпра. Котелок і Кисла Пика куняли. Сотник не спав — дивився у вікно. А правив четвіркою мій знайомець Томаш.

— Далеко ще? — запитав я сотника.

— Майже приїхали.

Я випростав ноги і покрутив шиєю. Тарантас, як і належить його роду-племені, всередині був оздоблений просто, мав досить незручні сидіння.

— А як хутір називається?

Сотник поглянув на мене, наче вагався, чи варто казати, та врешті відповів:

— Білий Попіл.

— Як?!

— Багато хто дивується, — стеновав він плечима.

— Саме Білий Попіл? Не Білопіль і навіть не Білопільля?

— Ні. Саме Білий Попіл, — сотник примружив очі, він не мав охоти до подальших роз'яснень.

— Ну й назва...

Я теж намагався подрімати, та сон як рукою зняло. Мій погляд блукав десь за вікном, а перед внутрішнім зором пропливали події дня вчорашнього. Чомусь згадав про хрестик, що його мені дав Томаш, і спогад цей — не знати, з якої причини, — сповнив мене смутком.

Ця подорож була для мене всього лише відплатою за звільнення з-за ґрат. Хоча ці люди дещо знають про моє минуле... І не соромляться використовувати це ради свої мети.

Part 2

Chapter 6

Dawn was breaking. The tarantass bounced along the winding road between picturesque hills. From time to time, far to the left, a narrow river of Dnipro gleamed in the sun. Bowler Hat and Long Face were napping. The sotnyk wasn't asleep: he was looking out the window. Driving the four horses was my acquaintance Tomasz.

"Is it still far?" I asked the sotnyk.

"We're almost there."

I stretched my legs and neck. The tarantass, as befitting its kind, was simply furnished inside, with uncomfortable seats.

"What is the name of khutir?"

The sotnyk looked at me as if he was doubting whether to tell, but finally answered.

"Bilyy Popil⁵."

"What?!"

"A lot of people are surprised," he shrugged.

"Bilyy Popil? Not Bilopil or even Bilopillya?"

"No, specifically Bilyy Popil," the sotnyk squinted; he had no desire to explain.

"What a name..."

I tried to nap, but sleep had disappeared completely. I was looking out the window while the events of yesterday floated by before my inner eyes. I remembered the cross that Tomasz had given me, and this memory filled me with sadness for unknown reasons.

This journey was for me merely retaliation for release from behind bars. Although these people know something about my past... And they aren't ashamed to use it to achieve their goals.

The road turned sharply, and we drove onto a village street. The tarantass left behind fluffy clouds of dust. The fine dust evenly

⁵eng. White Ash

Дорога круто повернула, і ми виїхали на сільську вулицю. Тарантас лишав по собі пелехаті хмари пилюки. Дрібною курявою було рівномірно вкрите лопушиння при дорозі й листя фруктових дерев над огорожами. Пилюга була дуже світла, майже біла...

— Ось чому Білий Попіл! — здогадався я. — Це через пилюку?

Сотник розплющив очі, поглянув у вікно й кивнув.

— То ми приїхали? — поцікавився я.

— Майже. До маєтку ще півтори версти.

Я зацікавлено визирнув на вулицю. Як на хутір, Білий Попіл був чималий. Єдина широка вулиця вела до церкви, де перетворювалася на невеликий майдан, мощений кругляком. Помітив людей, які припадали до парканів — поглянути, хто це їде. Мене трохи збентежили їхні недобрі обличчя й занадто похмурі погляди: ані натяку на усмішку чи простацьку допитливість.

— Здається, народ тут у вас не дуже гостинний...

Сотник знизав плечима:

— Чужаки для них — дивина.

За хутором дорога зміїлася вгору, і незабаром її обступили високі старі сосни.

— До речі... Хотів запитати... — я витягнув з кишені хрестик. — Звідки у вас це?

Простягнув руку. Хрестик метлявся на шворці, й сотнику довелося зловити, щоб роздивитися.

Поглянувши, він байдужо кивнув мені й відвернувся, втупившись у вікно. Я й далі тримав хрестик у руці, чекаючи на відповідь. Нарешті сотник знову обернувся до мене й навіть трохи зашарівся.

— Я чи то не розчув, чи то не второпав, — сказав він, усміхнувшись. — Гарна штуkenція. Що це?

— Ні, це я вас питаю: що це? Де ви це взяли?

Він подивовано глянув на мене — довелося пояснити:

covered burdock leaves and fruit trees above the fences. The dust was light, almost white...

“That’s why it’s Bilyy Popil! Is it because of the dust?” I realised.

The sotnyk opened his eyes, looked out the window, and nodded.

“So, we’ve arrived?” I enquired.

“Almost. One and a half kilometre is left to the estate.”

I looked out at the street with interest. For a khutir, Bilyy Popil was quite large. A single wide street led to the church, where it turned into a small square paved with cobblestones. I noticed people leaning against fences to see who was riding by. I was confused to see frowning faces with vicious looks, not a hint of a smile or inquisitiveness.

“It seems the people here aren’t hospitable...”

“Strangers are a rarity for them,” the sotnyk shrugged.

Behind the khutir, the road wound uphill, and soon tall old pines crowded around it.

“By the way... I wanted to ask,” I pulled the cross from my pocket. “Where did you get this?”

I stretched out my hand. The cross dangled on its cord, and the sotnyk had to catch it to look closely.

After looking, he indifferently nodded and turned away, staring out the window. I continued holding the cross, waiting for his answer. Finally, he turned back to me and even blushed slightly.

“I either didn’t hear properly or understand,” he said, smiling. “Nice little thing. What is this?”

“No, I’m asking you, what is this? Where did you get it?”

He looked at me with confusion, and I had to explain.

— Цей хрестик... Він колись належав мені. Дуже давно. І тому я хочу знати, як він у вас опинився?

Він струснув головою, наче людина, яку збивають з пантелику.

— Опинився у мене?

— Мені дав його Томаш.

— Хто?

— Ваш візниця чи хто він там, — я вказав у напрямку передка.

— Семен? — здивовано запитав сотник.

— Який ще, з біса, Семен!

Він розгублено зирив на мене. Або ж старий дуже натурально клеїв дурня, або ж я й справді грюкав не в ті двері. Та спершу я подумав, що через гамір він просто недочуває, й тому нахилився ближче до нього і сказав голосно та чітко:

— Ну, може, й не візниця! Я кажу про одного з ваших людей... У білій вишиванці.

Сотників погляд остаточно збранив. Чи, може, я аж так паскудно пояснював...

— Спитаю інакше. Один із ваших помагачів скручує самокрутку однією рукою, — і я жестом показав, як це робить Томаш, — отак. Як його звати?

— Не знаю нікого, хто так умів би... — він замислився. — Колись давно бачив, як це робив один хлопець... Дуже давно. Тоді й самокрутки ще були чуднотою... А в нас, знаєте, і зараз — або люльку курять, або нюхають... М-м-м.

Він знову відвернувся до вікна. Мене трохи здивувала його відповідь. Я й гадки не мав, що у цій грі може з'явитися хтось третій. Ну, або ж сотник прибріхує. Адже поки що всі Томашеві зусилля були спрямовані на те, щоб я опинився у сотника в лабетах. До речі... А чи не він допоміг вусаневі з готелю так вчасно помітити мене в ресторані з чужими червінцями у кишені?

“This cross... Once it belonged to me. Very long ago. And that's why I want to know how it ended up with you.”

He shook his head like someone who was being confused.

“End up with me?”

“Tomasz gave it to me.”

“Who?”

“Your coachman or whoever he is,” I pointed toward the front.

“Semen?” the sotnyk asked in surprise.

“Which Semen, what a hell!”

He stared at me blankly. Either the old man was playing dumb very naturally, or I was barking up the wrong tree. But first, I thought that he couldn't hear me because of the noise. I leaned closer to him and said loudly and clearly.

“Well, maybe not the coachman! I'm talking about one of your people... In white vyshyvanka.”

The sotnyk's look became completely bewildered. Or maybe I was explaining badly...

“Let me ask differently. One of your people makes roll up with one hand,” I showed him how Tomasz does it. “Like that. What is his name?”

“I don't know anyone who could do that...” he pondered.

“Long ago I saw how one fellow did it... Very long ago. Back then even rolls-up were still a curiosity... You know, even now people in our khutir smoke pipe or toot... Hmm.”

He turned to the window again. I was surprised by his answer. I didn't know that a third party might appear in this game. Or the sotnyk was lying. After all, Tomasz's effort had been focused on getting me to be with the sotnyk. By the way... Could it have been him who helped the moustached man from the hotel notice me so timely in the restaurant with someone else's coins in my pocket?

Мої роздуми обірвав вигук кучера: коні спинилися. Я поклав хрестик у кишеню.

— Ну, пане Білий, — сказав сотник, — ласкаво просимо.

My thoughts were interrupted by the coachman's shout; the horses stopped. I put the cross in my pocket.

"Well, Mr. Bilyy," the sotnyk said. "Welcome."

Chapter 2. Difficulties and Proposed Solutions in Translating Culture-Bound Expressions from Ukrainian into English: The Case of Illarion Pavliuk's *Bilyy Popil*

2.1 Book summary

Bilyy Popil is a detective novel in the noir style by Illarion Pavliuk, published in 2018. The plot follows the traditional noir narrative, in which a detective takes on a case but eventually understands that it is more than that. In this instance, a seminarian Khoma Brut, is accused of killing Solomiya Zasukha, the daughter of a sotnyk. Detective Taras Bilyi investigates the horrifying secrets of a secluded settlement known by the odd name *Bilyy Popil* (White Ash). The peculiarity of the novel, nevertheless, lies in the fact that every riddle leads to two simultaneous interpretations: a mystical and a rational one.

In the interview for BBC News, Illarion Pavliuk shared that this narrative was inspired by aspects of the well-known piece 'Viy' by Mykola Hohol. That is why the story contains a significant amount of archaic and dialectal language and culture-bound expressions, which require adaptive strategies during the translation to preserve the cultural peculiarities and clarity for the English-speaking audience.

The book consists of 24 chapters (352 pages total). Each chapter is untitled, but numbered to keep the audience focused on the plot and prevent the reader from premature disclosure of the denouement.

The function of the book is entertaining and aesthetic. The moral of the story is the ability to admit mistakes and, at the same time, to forgive ourselves for them. The aesthetic function is realised through the atmosphere of the book, which reflects the historical background.

2.2 About the author

Illarion Pavliuk is a newcomer in the Ukrainian literary community, but the writer's work is a notable artistic phenomenon, marked by originality. In 2018, his debut novel *Bilyy Popil* was published. The writer's second novel, *The Dance of the Idiot*, confirmed that his initial success was not a coincidence, but that he himself is a promising author and a real find for modern Ukrainian detective literature. The science fiction novel *The Dance of the Idiot* was nominated for the BBC Book of the Year 2019, and in 2020 Pavliuk published his third novel, *I See, You're Interested in Darkness*, which was shortlisted for the BBC Book of the Year 2020 (Honuk, 2022, p. 184).

The author's novels combine elements of detective fiction, thriller, psychological prose, and fantasy, allowing him to explore complex social and moral issues. His works are notable for their deep psychological analysis of characters, who often face internal and external conflicts. Pavliuk's work, like that of many contemporary writers, has not yet received sufficient attention from the literary scholars' community. His literary output, although actively discussed by readers and critics, requires deeper academic research given the multi-layered nature of his plots, stylistic diversity, and use of modern genre forms.

2.3 The definition of culture-bound expressions and possible methods of their translation.

Translation is the process of faithfully rendering the meaning of the text of the source language into the target language, while preserving the author's main ideas and intentions. The value of translation in contemporary society has long been appreciated. Beyond basic communication, translation builds connections between different national languages, literatures and cultures. Literary translation is especially difficult since literary works contain a lot of puns, rhetorical devices, and colloquial expressions that translators need to take into consideration in order to maintain the aesthetic value of the genre. Furthermore, literature usually reflects the culture from which it originates, with many deeply ingrained cultural phrases and references. For cultural elements to be translated well, translators must have a deep understanding of the original

culture. Working between languages that are linguistically and culturally dissimilar, such as Ukrainian and English, thus poses significant obstacles (Aldawood, 2017, p. 30).

Every culture is unique and possesses its specific objects or phenomena related to its history, traditions, and cultural identity. These elements, known as culture-bound expressions (henceforth – CBE), may appear unfamiliar or unrecognisable to members of another culture. Additionally, CBE denote elements characteristic of a culture's way of life and traditions throughout different historical periods. CBE reveal their distinctive characteristics most clearly when comparing specific language pairs. These distinctions operate along several key dimensions: the contrast between what is considered "own" versus "foreign", the perception of "familiar" versus "unfamiliar", and the specific cultural-historical connotations that can range from local to regional to national significance. These layers of meaning become particularly visible when attempting to bridge the linguistic and cultural gap between two language systems (Maksvytytė, 2019, p. 256).

According to Newmark (1988, p. 103), CBE can be classified into five main groups:

1. ecology (animals, plants, local winds, mountains, plains, ice, etc.);
2. material culture (food, clothes, housing, transport and communications);
3. social culture – work and leisure;
4. organisations, customs, ideas (political, social, legal, religious, artistic);
5. gestures and habits.

Additionally, Bondar and Tupytsya (2015, p. 31) include proper names, geographical names and realia in CBE.

When translating between languages, translators face the crucial task of accurately rendering the names of cultural elements accurately while preserving the original meaning of the text as well as its unique cultural traits. One of the most challenging tasks for translators is to render CBE. This challenge intensifies when the source and target languages differ significantly in both linguistic and cultural aspects, especially if two cultures are historically and geographically distant, as seen in Ukrainian-English translation and vice versa. In these cases, a thorough understanding of the target culture is necessary to provide accurate and culturally relevant translation. Nevertheless, when translating CBE, it is crucial to pay attention to the methods of translation. A lack of equivalents in the target language and the need to preserve the connotation become the main obstacles during rendering CBE. Translators' work to render the cognitive elements of the culture-bound elements to provide the recipient with a full understanding by explaining certain expressions. Considering the peculiarities of the Ukrainian and English languages, it is impossible to stick to one translation technique. Molina and Hurtado (2002, p. 509) review common translation techniques which help to achieve faithful translation:

- Adaptation
- Amplification
- Borrowing
- Compensation
- Description
- Discursive creation
- Established equivalent
- Generalization
- Literal translation
- Modulation
- Particularization
- Reduction
- Substitution
- Transposition

Transcription and transliteration are succinct methods of translation, which provide exceptional brevity. Transcription refers to the precise written recording of the sounds of a language. Transliteration is the process of substituting the letters from one writing system with

the corresponding letters of another, without considering how they are pronounced (Vakulenko, 2015, p. 229). However, the excess use of these techniques can lead to oversaturation of the text with CBE. Proper names serve crucial functions in literary texts, indicating setting, social status and cultural backgrounds. These identifying markers present significant obstacles when rendering the text into another language, requiring careful consideration from translators to preserve their original significance and connotations (Ibraheem, 2015, p. 1).

Proper names serve as essential components for comprehending specific texts. These critical elements are fundamental to craft any written work. They typically convey information about gender, age, historical context, cultural associations, personal identities, and geographic places. When rendering personal names across languages, four main translation methods can be employed: transliteration, transcription, calque, and descriptive translation.

The Slavic name 'Томаш' is demonstrated in Example 1; thanks to the context, we can guess his nationality and adapt the translation to Polish spelling. The variant to translate this name as 'Thomas' would be a typical English equivalent, but it could eliminate the name of its original Slavic character. Considering Newmark's idea that first and last names are retained in translation to maintain the individual's national identity, provided that the names do not carry any specific connotations within the context of the text (1988, p. 214). In Examples 2,3,4,5 it was decided to use the transcription for adequate render of the names. However, the bright example of calque is demonstrated in the Example 6. Instead of using descriptive translation for explaining the meaning of the alias, it was decided to apply the existent equivalents in the target language, which accurately convey the features of the characters and context.

(1-s) Томаш Болгар... (Павлюк 2018, p. 35)

(1-t) Tomasz Bolhar... (Pavliuk/Malii 2025)

(2-s) Мене звати Тарас Білий. (Павлюк 2018, p. 42)

(2-t) I'm Taras Bilyy. (Pavliuk/Malii 2025)

(3-s) Моє прізвище Засуха. (Павлюк 2018, p. 43)

(3-t) My surname is Zasukha. (Pavliuk/Malii 2025)

(4-s) А Хома Брум? (Павлюк 2018, p. 43)

(4-t) And Khoma Brut? (Pavliuk/Malii 2025)

(5-s) І якраз пристав Марініч... (Павлюк 2018, p. 62)

(5-t) And the officer Marinich... (Pavliuk/Malii 2025)

(6-s) Котелок і Кисла Пука куняли. (Павлюк 2018, p. 69)

(6-t) Bowler Hat and Long Face were napping. (Pavliuk/Malii, 2025)

Rendering geographic names across languages demands deep cultural awareness and skilled use of specialised translation methods. These include practical transliteration, transcription, or literal translation—all involving careful structural adjustments to language elements, whether substantial or subtle, to ensure an accurate and faithful rendering in the target language. In Example 7, Ukrainian settlements are enumerated. In the first case, it was decided to use the transcription with explanation instead of literal translation; such a decision maintains the cultural connotation even though English-speaking audience may not fully comprehend the reference. In the next examples presented the transliteration with the names which couldn't be translated.

(7-s) Саме Білий Попіл? Не Білопіль і навіть не Білопілья? (Павлюк, 2018, p. 69)

(7-t) Bilyy Popil? Not Bilopil or even Bilopillya? (Pavliuk/Malii, 2025)

The Ukrainian word *сотник* refers to a historical military or administrative rank used in Cossack and later Ukrainian contexts. The use of transliteration is justified by the motive to bring the reader closer to the source text language; however, CBE become unintelligible to the recipient and lose both their meaning and stylistic significance. In such a case, the amplification in the form of footnote was used, as it helps to avoid a significant gap in the comprehension of the national-cultural component. Rendering it as *sotnyk*, rather than substituting it with an approximate English equivalent such as 'commander' or 'captain', helps to maintain the historical and cultural specificity of the source text.

According to Molina and Hurtado (2001, p. 510), amplification involves adding information not present in the source text by incorporating extra details, explanatory phrases, or clarifications. This technique expands on the original content to enhance understanding, with footnotes representing one common form of amplification. That is why for the Ukrainian word *xymip* (a type of rural settlement), amplification and transliteration were used, just like in Example 6.

When a word in the source language is changed to a more general term in the target language, this is known as generalisation. This method is employed when there is no precise counterpart in the target language, when the basic idea is more significant than the specifics, or when cultural specificity could mislead the intended audience (Molina and Hurtado, 2001, p. 510). The translation of the Ukrainian unit of length *верста* (approximately 1.07 kilometres) is a bright example of the use of this translation technique. As mentioned earlier, the excessive use of transliteration can lead to oversaturation of the text. In order to prevent such a situation, we decided to use generalisation that ensures clarity and relevance for modern readers. This choice focuses on getting the meaning across rather than keeping the exact words, since the precise historical unit is not critical for understanding the culture in this context.

(8-s) Я — сотник на хуторі за п'ятдесят верст од Києва. (Павлюк 2018, p. 45)

(8-t) I am a sotnyk of the khutir some fifty kilometres from Kyiv. (Pavliuk/Malii 2025)

According to the Ukrainian dictionary, *пан* is a person who held a privileged position in pre-revolutionary society, belonging to the wealthy strata of urban population (Slovnyk). The word *пан* has a vast cultural and historical background; however, during translation, we decided to use the English equivalent *mister*. This decision makes the text understandable and accessible, sacrificing cultural connotation, since the English word *mister* expresses a respectful tone but lacks the historical context of the source term. There might have been an opportunity to apply the domestication strategy over foreignising strategy by transliterating the word as 'pan', accompanied by a footnote to maintain the cultural background. Nevertheless, in order to achieve a balanced tone between linguistic familiarity and cultural context, it was decided to adapt this expression for the foreign audience.

(9-s) Я б, може, і взявся, пане сотнику. (Pavluk 2018, p. 48)

(9-t) I might have taken it on, Mr Sotnyk. (Павлюк/Малій 2025)

А *гривеник* is a silver ten-kopeck coin. In this example, it was decided to apply the transliteration to maintain the historical context. Nevertheless, it would have been appropriate to apply such a translation technique as an amplification by adding the footnote for better understanding of the concept by the foreign audience; however, thanks to the context, the meaning of the word is obvious. So, for rendering a currency unit, transliteration was used, aiming to preserve both connotation and historical background.

(10-s) Довелося дати йому на чай, хоча в кишені я мав тільки дві монети по гривенику. (Павлюк, 2018, p. 42)

(10-t) I had to give him a tip, although I only had two hryvenyk coins in my pocket. (Pavliuk/Malii, 2025)

Clothes names bear explicit cultural colouring and thus require much attention on the part of a translator.

(11-s) Одягнутий він був незвично — в місті так не вбиралися: жупан... (Павлюк, 2018, p. 43)

(11-t) He was dressed unusually for city fashion: a zhupan... (Pavliuk/Malii, 2025)

(12-s) Просто скажу їм, що сам помилково засунув гаман у кишеню вашого сюртука... (Павлюк, 2018, p. 64)

(12-t) I'll just tell them that I accidentally put money in your froak coat pocket... (Pavliuk/Malii, 2025)

(13-s) У білій вишиванці. (Павлюк, 2018, p. 54)

(13-t) In white vyshyvanka. (Pavliuk/Malii, 2025)

Жупан is historical men's outerwear, trimmed with fur and brocade, which was common among wealthy Cossacks and Polish nobility. In Example 11, it could have been possible to use generalization for rendering this word as *coat*; however, such a decision would lose the connotation and historical background, and due to cultural differences between Ukrainian and English backgrounds, the foreign audience might perceive it differently. That is why it was decided to apply transliteration and amplification to give the audience a full and detailed picture of Ukrainian clothes from Cossack times. The same situation repeats in the Example 13 where, instead of translating it as a 'shirt', we decided to transliterate and apply the techniques of transcription and amplification.

In Example 12, *сюртук* refers to men's double-breasted outerwear with long sleeves, a turn-down collar, and wide lapels. Since the target language possesses the established equivalent, the challenge of rendering this CBE was overcome.

In Ukrainian, *гаман* is a wallet, pouch, or briefcase for carrying money. According to Molina and Hurtado (2001, p. 510), established equivalent refers to using a term or expression that is widely recognised, either in dictionaries or common language usage, as the standard corresponding equivalent in the target language. An example of an established equivalent is demonstrated below, which fully transmits the meaning and connotation of the word. It would be unnecessary to use transliteration or description because a foreign audience would understand the context without excessive explanation.

(14-s) Хочте вірте, хочте не вірте, пане Білий, але я додам до цього гамана ще два таких, якщо ви візьметесь за це діло. (Павлюк, 2018, p. 47)

(14-t) Believe it or not, Mr. Bilyy, but I will add to this money pouch two more like it if you get down to this business. (Pavliuk/Malii, 2025)

Equally challenging for a translator are idioms. Korunets (2003, p. 183) holds that a successful translation of idiomatic expressions requires careful selection of target language equivalents that maintain not only a similar lexical meaning but also preserve the source text's vividness and expressiveness. This equivalence can be achieved when both languages share comparable component imagery or when the structural patterns of the expressions align. The Ukrainian language is rich with idiomatic expressions, and in this case it is crucial to adapt these expressions for the English-speaking audience to guarantee full understanding.

(15-s) Не ламайте дров! (Павлюк, 2018, p. 50)

(15-t) Don't make a drama! (Pavliuk/Malii, 2025)

(16-s) Я вибігаю на вулицю, та пізно пекти н'яти. (Павлюк, 2018, p. 57)

(16-t) I ran out into the street, but it was too late to chase after him. (Pavliuk/Malii, 2025)

(17-s) Або ж старий дуже натурально клеїв дурня, або ж я й справді зрюкав не в ті двері. (Павлюк, 2018, p. 64)

(17-t) Either the old man was playing dumb very naturally, or I was barking up the wrong tree. (Pavliuk/Malii, 2025)

In Ukrainian, *ламати дров* means to do something rash. In such a situation, the technique of literal translation would cause misunderstanding for the English-speaking audience. That is why it was decided to apply the translation technique of modulation, using the English phrase *Don't make a drama* that urges not to exaggerate the situation and not to create problems.

Example 16 demonstrates the translation of the Ukrainian idiomatic expression *пекти н'яти*, which means 'to catch up with someone'. Since the target language possesses the established equivalent of this idiom, it was decided to render it as *to chase after* to preserve the literal meaning of the idiom.

Molina and Hurtado (2001, p. 509) maintain that adaptation is the process of expressing the original content in a different environment that appeals to the target audience in order to adapt to a different cultural context. The idiomatic expression *зрюкати не в ті двері* has the meaning of contacting the wrong person, to seek help from the wrong person. Rendering this expression by using literal translation would trouble the understanding of the context; that is why

it was decided to apply the English idiom *to bark up the wrong tree*, which has a similar meaning.

(18-s) Адже поки що всі Томашеві зусилля були спрямовані на те, щоб я опинився у сотника в лабетах. (Павлюк, 2018, р. 55)

(18-t) After all, Tomasz's effort had been focused on getting me to be with the sotnyk. (Pavliuk/Malii, 2025)

(19-s) Сотників погляд остаточно збаранів. (Павлюк, 2018, р. 71)

(19-t) The sotnyk's look became completely bewildered. (Pavliuk/Malii, 2025)

(20-s) Я зумів штурхнути сотника ліктем під дихало... (Павлюк, 2018, р. 49)

(20-t) I managed to knock the wind out of the sotnyk... (Pavliuk/Malii, 2025)

The Ukrainian phrase *опинитися в лабетах* means to be caught. Since the target language does not possess the established equivalent of this idiomatic phrase, it was decided to use reduction and generalisation for conveying the main sense of the phrase. Such a decision led to the loss of cultural connotation; however, the aim was to provide a foreign audience with a faithful and understandable translation.

In Example 22 we can observe the use of transposition, which is a translation technique when we alter the word class or grammatical structure while preserving meaning (Molina and Hurtado, 2001, p. 510). In this case, the source language had the verb which, during the rendering, became the adjective; however, the meaning and connotation were not lost.

The phrase *під дихало* has an anatomical reference to the area just below the chest, typically understood as the solar plexus or diaphragm. The chosen phrase *to knock the wind out of somebody* has an idiomatic meaning, which conveys the fact of the hit, omitting the area. According to Molina and Hurtado (2001, p. 510), modulation is the process of translating a source text by changing its viewpoint, focus, or conceptual approach. Sentence structure or vocabulary may be affected by this shift. Instead of using the established equivalent (in the solar plexus or the diaphragm), it was decided to apply the modulation.

(21-s) Та, ййбо-присійбо, якщо не почнеш правдиво відповідати на мої запитання... (Павлюк, 2018, р. 55)

(21-t) I swear to God, if you don't start answering my questions truthfully... (Pavliuk/Malii, 2025)

In the Ukrainian language, *ййбо-присійбо* is the dialect variant of the common phrase *йй богу*, which is used to confirm something, to assure oneself of something. According to Molina and Hurtado (2001, p. 511), variation refers to changing language elements to create different linguistic styles. This process involves modifying textual characteristics such as tone, style, or dialect markers—whether social or geographical. Since the target language does not have an established equivalent which would convey the dialect and connotation, it was decided to apply variation and reduction. These translation techniques facilitate the task of providing the reader with a faithful and clear translation.

Rendering the historical ranks becomes the challenge for the translators because the ranks are entire systems of social organisation that have developed within specific cultural and historical contexts. The absence of an equivalent in the target language creates the need to apply various translation techniques to convey the functional role and cultural or historical significance.

(22-s) Пристав з кримінальних справ виявився чоловіком метикуватим. (Павлюк, 2018, р. 59)

(22-t) The criminal court officer appeared to be a witty man. (Pavliuk/Malii, 2025)

(23-s) Це може засвідчити сам обер-полицмейстер. (Павлюк, 2018, р. 59)

(23-t) The Ober-Polizeimeister can confirm it. (Pavliuk/Malii, 2025)

The word *прислав* has a reference to an official who has been assigned to supervise someone or something in the Russian empire. In such a case, there are two ways of rendering this term: to try to find a proper equivalent or to transliterate the word using description. The attempt to substitute the word with an approximate equivalent would cause the risk of losing the connotation and historical background. One of the approximate variants existing in the target

language is *bailiff* (an official who seizes property from someone who is unable to pay their bills) (Cambridge Dictionary). However, such an option does not convey the correct meaning, which would have an effect on faithful translation. *Пустав* serves as a character designation that indicates the individual's official position throughout the text. Transliteration combined with a footnote would divert readers' focus from the plot's development. As a solution, it was decided to use the neutral equivalent *officer*, which guarantees clarity for the English-speaking audience and maintains the meaning.

According to Fernández Guerra (2012, p. 7), borrowing is a translation strategy employed when the equivalent terminology does not exist in the target culture or when translators aim to create a stylistic impact or exotic flavour. This approach serves as a primary mechanism for language enrichment. The borrowing strategy typically involves incorporating foreign words directly into the target language, including general foreignisms as well as specific language-based borrowings like Anglicisms and Germanisms. In Example 18, a title or post mentioned that was historically used to identify a high-ranking chief of the city police in the Russian empire, including Ukraine. Unfortunately, the target language does not possess the established equivalent for this term, which would convey the right meaning. That is why the decision was taken to borrow the German word *Ober-Polizeimeister*, which has the same meaning of the historical title.

The transport is considered to be included in the group of CBE because transportation systems develop within historical and specific cultural contexts.

(24-s) *Тарантас* підкидало на звивистій дорозі між мальовничими пагорбами. (Павлюк, 2018, p. 50)

(24-t) *The tarantass* bounced along the winding road between picturesque hills. (Pavliuk/Malii, 2025)

In Example 24, the Ukrainian word *тарантас* is a four-wheeled horse-drawn vehicle. The presence of this word gives us the historical context of the plot. The decision to keep the word *tarantass* in the target text shows a foreignisation strategy that maintains the historical authenticity and unique qualities of the source culture. This approach preserves the unique Ukrainian cultural component, which is vital for readers to understand the socio-historical background of the story.

Rendering curse words in a literary text may pose a challenge for the translator. Curse words reflect the cultural and social life of their native speakers, and such phrases can include archaic terms that may hinder the achievement of a faithful translation. Wiles (2019, p. 94) holds that substituting curse words from the target language with close equivalents or using completely different forms of curse words that convey the same meaning. In Examples 25, 26, 27, we can observe the use of established equivalence, as the target language contains words with the same meaning.

(25-s) Як ти тут опинився, *опудало*? (Павлюк, 2018, p. 34)

(25-t) How did you get here, *fright*? (Pavliuk/Malii, 2025)

(26-s) Ти про того *телепня*? (Павлюк, 2018, p. 38)

(26-t) Are you about that *blockhead*? (Pavliuk/Malii, 2025)

(27-s) Забирайся геть, *недомірку*! (Павлюк, 2018, p. 38)

(27-t) Get out of here, *shorty*! (Pavliuk/Malii, 2025)

Examples 28, 30 below demonstrate a rude and disrespectful way of telling someone to disappear. The target language must convey the negative connotation associated with these phrases. In the presented cases, the established equivalent was used to maintain the negative connotation and meaning. In Example 29, we observe the use of the Ukrainian phrase 'марепа твоїй хир'я, which is an archaic expression carrying an offensive and negative connotation. Since the target language does not have an established equivalent, it was decided to apply discursive creation that involves establishing a temporary equivalence between concepts that may seem completely unrelated or unpredictable when viewed outside their specific context. This technique creates unexpected connections that only make sense within the particular

framework or discussion where they are introduced (Molina and Hurtado, 2001, p. 509). In this case, such an approach helped preserve a similar emotional function and convey a negative connotation.

(28-s) А тепер шморгай звідси! (Павлюк, 2018, p. 39)

(28-t) Now sod off! (Pavliuk/Malii, 2025)

(29-s) Мамери твоїй хуря... (Павлюк, 2018, p. 39)

(29-t) What a crap... (Pavliuk/Malii, 2025)

(30-s) ... іди ти к бісовій мамери! (Павлюк, 2018, p. 36)

(30-t) ... go screw yourself! (Pavliuk/Malii, 2025)

Conclusion

Bilyy Popil is a detective novel inspired by Hohol's 'Viy'. This narrative vividly portrays Ukrainian historical life, highlighting such aspects as administrative ranks, clothing, and names. All these elements contribute to the cultural image of Ukrainian life. These specific features of the text are classified as culture-bound expressions, which present difficulties for translators. The study identifies the challenges, strategies, and techniques employed in rendering Illarion Pavliuk's mysterious work.

The research focuses on characteristics of culture-bound expressions, as well as strategies employed to overcome the obstacles that arise during translation. Culture-bound expressions are elements characteristic of a culture's way of life and traditions, which may appear unfamiliar to members of another culture. In the research, the classifications of culture-bound expressions and difficulties of rendering these expressions were studied. The cultural and historical disparities between the English and Ukrainian languages pose a difficulty for translators in delivering accurate translations while maintaining cultural distinctions. The main task of the translators is to convey the cultural-historical connotations while making it comprehensible for the foreign audience. This task can be achieved by having a deep understanding of the original culture and applying appropriate translation techniques, which were described in the work. During the analysis it was detected that description, established equivalent, and adaptation were frequently used for rendering culture-bound expressions.

Further research prospects consist of a more comprehensive examination of rendering Ukrainian culture-bound expressions in the literature, taking into account cultural factors and historical settings that may affect the general understanding of the book's plot.

References

1. Aldawood, S. (2017). *Representing the other in the translation of culture-specific elements in literary texts: Wolves of the crescent moon as a case study*. Saudi Arabia.
2. Cambridge Dictionary. (2025, April 23). *Meaning of bailiff*. Retrieved: April 23, 2025, from <https://dictionary.cambridge.org/uk/dictionary/english/bailiff>
3. Ibraheem, A. (2015). *Proper names: Translating reference and application*. Al –Ma'moon University College.
4. Korunets, I. (2003). *Theory and practice of translation*. Nova Knyha.
5. Maksvytytė, J. (2019). *Culture-bound elements: Rendering and preserving in translation*. Lithuania.
6. Molina, L., & Hurtado Albir, A. (2002). *Translation techniques revisited: A dynamic and functionalist approach*. Meta. Translators' Journal, 47(4).
7. Newmark, P. (1988). *A textbook of translation*. London: Prentice Hall.
8. Slovyk. (2025, April 23). *Meaning of pan*. Retrieved April 23, 2025 from <https://slovyk.ua/index.php?swrd=%D0%BF%D0%B0%D0%BD>
9. Vakulenko, M. (2015). *Transliteration of non-Latin texts: From everyday practice to linguistic technologies*. Darmstadt.
10. Wiles, E. (2019). *Translating "swear & curse words" from Indonesian literature into English*. International Journal of English Linguistics, Literature, and Education.
11. Бондар, М. (2015). Класифікація національно маркованих одиниць. *Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського національного лінгвістичного університету. Серія «Філологія. Педагогіка. Психологія»*, 30, 31–36.
12. Гонюк, О. В. (2022). Жанрово-стильові особливості роману І. Павлюка "Білий Попіл". *Таврійський науковий вісник*.
13. Жогаль, А. (2018, December). Ілларіон Павлюк - письменник, який осучаснив "Вія". BBC News Україна. Retrieved April 23, 2025 from <https://web.archive.org/web/20210419231222/https://www.bbc.com/ukrainian/features-46399842>
14. Павлюк, І. (2020). *Білий Попіл: роман* (М. Бриних, Перекл.). Видавництво Старого Лева.

Appendix

